

HARMADIK FELVONÁS

Ugyanaz a színházi folyosó az öltözőkkel, mint az első felvonásban, de a másik oldalról nézve.

Alexandra öltözőjének ajtaja most balra van, jobbra egy másik öltöző, a Colombe-é, nyitva van.

A folyosón Georges-né ugyanazon a helyen ül a széken. Julien katonaruhában fel és alá járkal: tengerészkék, alul visszahajtott szárnyú köpenyben, piros nadrágban, bojtos katonasapkában, szuronnyal. Kinyitja az öltöző ajtaját és megkérdezi

JULIEN Ez az ő öltözője?

GEORGES-NÉ Ez.

JULIEN *(becsukja az ajtót)* Senkit sem találtam otthon.

GEORGES-NÉ Hogy lehet így hazajönni, minden értesítés nélkül? Mi bizony nem vártuk, Julien úr...

JULIEN Huszonnégy órás szabadságot adtak, mert új táborno­kot kapunk. Nem volt időm értesíteni.

GEORGES-NÉ Ki hallott még ilyet! És az új elnézőbb, mint a régi?

JULIEN Egyik kutya, másik eb.

GEORGES-NÉ Nem szabad feleselni vele, Julien úr. Tessék mindig udvariasnak lenni!

JULIEN Ne izgulj, Georges. A közlegénynek nagyon ritkán van alkalma udvariatlannak lenni a táborno­kával.

GEORGES-NÉ De azért ne tessék vele komiszkodni. Ha találkozik vele, Julien úr, mindig szépen vegye le a sapkáját.

JULIEN Ragyogó ötlet, azon nyomban agyonlövetne...

GEORGES-NÉ Hát ilyen szigorúak? Magáról, Julien úr, sose tudja az ember, hogy nem tréfál-e.

JULIEN Róluk se! Éppen ezért inkább ragaszkodom a szabályos tisztelgéshez. Még vacsorázni se ment haza...

GEORGES-NÉ *(legyint)* Tudja, ilyen a színházi élet! Kevés az idejük.

JULIEN Egy nő volt otthon. A házmesterné sógornője, esténként ő őrzi a kicsit.

GEORGES-NÉ Na látja, Julien úr, nyugodt lehet, a kis angyalkának minde­ne megvan. Ha erről van szó, az asszonyka nagyon rendes: minden

frankját rákölti. Valamelyik nap is vett neki egy kézzel hímzett, selyem csuklyás kabátkát. Még tán hatvan frankot is megér. Tudja, hogy fel-emelték a gázsiját?

JULIEN Már is?

GEORGES-NÉ Már napi tíz frankot keres. De igaz is, a most felújított darabban sokkal nagyobb szerepe van: huszonhárom sort mond. Kezdetnek nagyon szép. Mert bizony három hónap alatt, mióta elment, sok minden történt. Írt a kedveském?

JULIEN Nem nagyon.

GEORGES-NÉ Először az *Éva és a kígyó*-ban játszott, de ez csúfosan megbukott. Költőkirály belebetegedett. A művésznővel rettenetesen összeveszett!... Ki hinné, hogy az ilyen előkelő népek ilyen csúnyán tudjanak beszélni: még én is belepirultam. A végén úgy tépték egymást az öltözőben, mint a rongyszedők. A művésznő pofon ütötte, Költőkirály meg letépte a parókáját! De azért a darab csak harmincszor ment. Én megmondtam előre: amelyikben ilyen sok az átöltözés... De az öltöztetőnőre sose hallgatnak...

Különben se sírtam a próbákon. És ha én nem sírok, akkor megette a fene az egészset. A végén azért mégis kibékültek. Elővették a legnagyobb sikerű darabjukat, *A szerelmes brigadérosné*-t. Ha rosszul megy a színház, mindig ezt veszik elő. Csak három átöltözés van benne, de mind XV. Lajos-korabeli. Olyan jelmezek, hogy csak a begombolás egy negyed óráig tart.

JULIEN Késni fog?

GEORGES-NÉ Kicsoda?

JULIEN Colombe.

GEORGES-NÉ Már az első felvonás elején szerepel, így hát nem sokáig késhet. Hacsak Armand úr meg nem hívta vacsorára, s nem az utolsó pillanatban hozza vissza kocsin.

JULIEN Armand meghívta vacsorára?

GEORGES-NÉ Néhanapján meg szokta híni szegénykét. Ha nem ő, hát Du Bartas úr. Bizony, ritka eset, hogy egy ilyen hősszerelmes ilyen kedves legyen egy kis kezdő színésznőhöz. Különben a művész úr elég tartózkodó. De a kedveskémmel igencsak mézesmázos. Költőkirály szintén. Elhalmozza virággal meg bókokkal, mint hogyha ő volna a főszereplő. Még maga a direktor úr is mindig nagyon udvarias. Jaj, iga-

zán nem lehet rájuk mondani semmit! Mindnyájan rém kedvesek hozzá, ahányan csak vannak!

JULIEN Csakugyan?

GEORGES-NÉ Nem is csoda: mindenki szánja szegény kis asszonykát, akit a férje kénytelen egyedül hagyni. Megpróbálják szórakoztatni, mert ugyebár ezek az urak jószívűek.

JULIEN Képzelem!

GEORGES-NÉ (*közelebb lép*) Mellesleg, egymás közt szólva, Julien úr, főleg a maga kedvéért teszik. Nem akarják, hogy izgassa magát: mit csinálhat itt egyedül. Jaj, higgye meg, nagyon szeretik magát, hiába olyan komisz. Arról látszik, hogy mennyire szeretik magát, ahogy a feleségével bánnak.

LA SURETTE (*megjelenik hátul és kiáltja*) Készüljön az előadásra: második figyelmeztetés!

GEORGES-NÉ Ajaj, a művésznő meg még nincs is itt és a kedveském se.

LA SURETTE Semmi közöm hozzá, én végzem a dolgom. Engem nem hívnak meg vacsorára. (*Kiáltva*) Második figyelmeztetés! (*Amikor észreveszi Julient, más arcot ölt*) Nahát, Julien úr, micsoda meglepetés! Csak nem szabadságon van?

JULIEN De igen, amint látod.

LA SURETTE Szép élet a katonaélet. Manapság mindig csak sétafikálnak a vitéz urak, nem úgy, mint az én időmben. (*Alattomosággal vegyes félelemmel kérdezi*) Így hát megint egy kis színházi levegőt akar szívni, Julien úr?

JULIEN Azt. (*Kis csend, majd hozzáteszi*) Megkaptam a leveledet, La Surette.

LA SURETTE (*kissé elsápadva vihog*) Jaj, máris, Julien úr?

JULIEN Tegnap este.

LA SURETTE (*kis szünet után, színtelen hangon*) Nahát, ki hinné, hogy ilyen gyors a posta.

JULIEN Köszönöm, hogy írtál.

LA SURETTE (*zavartan pislog, vihogva*) Hát szolgálni akartam egy-két színházi csemegével! Gondoltam, kíváncsi rá.

JULIEN Igen. Van öt perced? Lemehetnénk egy pohárára ide a kocsmába.

LA SURETTE Most mindjárt? Ugyanis azonnal kezdünk. Mellesleg be

kell öltöznöm. Beugrottam a második felvonásba, Villardieu tábornagy szerepébe... Troulazac eltörte a karját.

JULIEN (*karon fogja*) Akkor gyerünk be ide. Egykettőre végzünk.

LA SURETTE Nekem mindegy, de figyelmeztetem, hogy ez az ő öltözője.

Belépnek Colombe öltözőjébe. Hátulról felhangzik a kiáltás: „Georges-né!”

GEORGES-NÉ (*odarohan*) Itt vagyok, Du Bartas úr!

DU BARTAS (*marokkói burnuszban és alsónadrágban jelenik meg az öltöző küszöbén, közben festi magát*) Gyere, add rám az ingem. A kicsike itt van?

GEORGES-NÉ Még nincs, művész úr. De van egy kellemes meglepetés:

Julien huszonnégy órás szabadságot kapott.

DU BARTAS Tyú, a mindenit!

GEORGES-NÉ Ne féljen, elmeséltem neki, hogy milyen kedvesek voltak a feleségéhez. Szegény Julien úr úgy meghatódott. Még a szeme is könnybe lábadt. (*Becsukja az öltöző ajtaját*)

Már nem halljuk őket. Colombe öltözőjében Julien megvárja a végszót, aztán hirtelen megragadja a titkár kabátjának a hajtókáját

JULIEN Ki az?

LA SURETTE Éppen ez a bökkenő! Ezzel a kérdéssel kezdődik az egész, Julien úr. Nagyon egyszerű volna, ha az ember rögtön úgy kezdené ezt a szerepet, hogy már tudná, ki a tettes. Ezzel is úgy van az ember, mint mindennel: bizony nehéz szerep a felszarvazott férj szerepe. Akárkinek nem adatik meg, hogy jól eljátssza.

JULIEN Beszélj, vagy agyonvágjak.

LA SURETTE Máris? Rögtön? Nahát, minden agancsos egyforma. Agyonvágjak, megöllek, akárki legyen is az! Így csak a kezdők csinálják... Bizony, Julien úr, nem könnyű szerep ez. Igazi nagy szerep, csupa finom árnyalat. Megvannak a külön fortélyai, olyan, mint egy balett. Egy lépés előre, egy lépés hátra, piruett: egy kis pihenő, aztán lendületes újrakezdés; egy lépés előre, egy lépés hátra, piruett. Nem gyerekjáték! Nagy szakmai kitartás kell hozzá, míg vérré válik az emberben.

JULIEN (*nyakon ragadja*) Megfojtalak, ha nem beszélsz!

LA SURETTE Mesebeszéd! Sokra megy vele. Én csak segédszínész vagyok. Vagy így akarja bebizonyítani a férfiasságát? Nevetséges. Ne szorítsa a nyakam, Julien úr, ne szorítsa, felesleges: akárhogy van is, nem én vagyok a tettes. Én túl csúnya vagyok. Ha valamiben, ebben aztán igazán biztos lehet.

Julien elereszti, a titkár megigazítja a ruháját

Ne vonogassa a vállát, ez is valami, a többi dologban most már úgy lesz nagyon biztos.

JULIEN Miért írtál?

LA SURETTE Mert érző szívem van. Bántott az eset. Nagyon szeretem magát.

JULIEN Nevet nem tudsz mondani?

LA SURETTE Nem.

JULIEN Általában kivel jár?

LA SURETTE Na, pedzi már! De ennek örülök. Mert hát a tehetséges agancsos legyen következetes. Ez a mesterség ábécéje. Én csak az én szerény felvilágosításaimmal segíthetek. Csak amolyan epizódszereplő vagyok, a tragikus hős bizalmasa. Ennyi az egész. Az ösztönös megézés, a lángelme villanása magától jön... Négyen vannak.

JULIEN (*megdöbben*) Négyen?

LA SURETTE Egy a négy közül, de nem is biztos, hogy csak négy közül. Az túl egyszerű lenne! Armand, Du Bartas, a Költőkirály – igen, a Francia Akadémia tagja – és maga Desfournettes úr, a direktor. Amint látja, előkelő társaság... Azt hiszem, a fodrásztól eltekinthetünk, bár nagyon gyakran jár hozzá, különben Lucien nagyon tetszik a hölgyeknek: ingerlően illatos.

JULIEN Hányingerlően...

LA SURETTE Fontos igazság: az agancsosnak nem szabad a saját érzéseire adni, nem szabad a saját szemével látni a dolgokat. Ha férfieszére hallgat, végképp tévútra jut. A legtöbb felszarvazott azért nem jut előbbre, mert olyan szeretőt képzelt a feleségének, aki neki magának is tetszene.

JULIEN Szóval öten, a fodrással együtt?

LA SURETTE Ne ijedjen meg. Ismertem egy kapitányt, aki az egész szá-

zadra gyanakodott. Képzelteri, milyen lehet egy ezredes helyzete!

JULIEN Mind az ötöt felnégyelem.

LA SURETTE Semmi akadály, de túl durva eljárás. Ettől nem nyugszik meg a lelke még akkor sem, ha az igazi is köztük van. A felszarvazott tragédiája – az ember tragédiája: a tudás. Útni-vernü könnyü, de ez csak aztán jön, ez már semmi, ez már luxus. Megtudni, az a nehéz!

JULIEN Ha megjön a feleségem, kifaggatom.

LA SURETTE Együgyü ifjone! Mindnyáján ebben az ábrándban ringatjuk magunkat. Így aztán biztos, hogy soha semmit sem fog tudni.

JULIEN (*felnyög*) De Colombe szeret engem.

LA SURETTE Meglehet. De ne higgye, hogy ettől könnyebb lesz a dolga.

JULIEN Itt hagytam, mint egy hülye, egyedül, ebben a rothadt környezetben. Ez az oka mindennek. Egy ilyen kis madárkát...

LA SURETTE Igen, de a természetrajz szerint a madarak viselkedését nagyon nehéz alaposan megismerni.

JULIEN Hát akkor mit tegyek?

LA SURETTE Na végre, megjött az esze! Először is kérje ki az öregek tanácsát. Szüksége lesz rá ebben a különös világban, amely most bontakozik ki maga körül. Egy perc múlva belép a felesége, magára mosolyog, megcsókolja, és hirtelen – vigyázzon! – minden normálissá válik, nagyon is normálissá... Az agancsos körül minden olyan furcsa: fantasztikusan megsokasodnak a csodálatos véletlenek... Igen ám, de a levelek, amelyek nem érkeznek meg vagy túl gyorsan érkeznek meg; a telefon, amely cseng, de ha felveszi, nem szól bele senki; a tegnap még ismeretlen tárgyak, amelyek ma ott hevernek a bútorokon; a barátok, akikkel már tíz éve nem találkozott, de akik most hirtelen egész délután telebeszélük a fejét; mindaz, ami a rendes életben kissé homályos, minden, ami megmagyarázhatatlan, hirtelen teljesen világossá válik. Mindenre, érti, mindenre magyarázatot talál! Tudományos pontossággal, matematikai, rendőri bizonyossággal. És akárhogy törü magát, minden alibi stimmel, rettenetesen stimmel. S ettől fogva maga fogoly! Az élet, a becsületes élet eladdig kellőképp homályos volt, ettől fogva azonban különös módon minden kérdésre van válasz. De vigyázat, ez a válasz egyre újabb kérdéseket vet fel... Igen, fogoly. Mint egy patkány. Most aztán el kell járni az egész táncot. A gázos, aki túl korán csenget reggel, többé nem egyszerűen csak gázos, hanem

egy eleven kérdőjel. Az új kalap, amit a felesége előző nap vett, szintén újabb kérdőjel. Ha dal csendül őnagysága ajkán, ez is újabb kérdőjel; ha hallgat, az is; ha új színben pompázik a rúzs az ajkán, az is. És ezek a kérdőjelek úgy fűződnek össze, mint egy gyöngynyakék. Úgy fűződnek fel, illetve úgy szedhetők szét a végtelenségig, mint azok a bizonyos japán dobozok; az ember azt hiszi, már a végére ért, de még mindig van benne egy másik. Maga is eleven kétlábú kérdőjellé válik, egy zümmögő, mindenre rászálló kérdőjellé.

JULIEN Nem! Semmit sem kérdezek tőle.

LA SURETTE De igen! És ha már kikérdezte, még mindig nem lesz vége: aztán saját magát fogja faggatni. Mindenben kételkedni fog, a végén maga is azt fogja hinni, hogy talán az egészet maga találta ki – egészen addig a napig, az elkerülhetetlen nagy ünnepnapig, amikor felteszi magának a kérdést, mint egy ökör, egyedül a tükör előtt: vajon tulajdonképpen nem maga tehet-e minderről, nem érdemelte-e meg. Ezen a napon már érett lesz, igazi agancsos. Nem valami vacak kis megcsalt férjecske. És az, ami Colombe asszony combjai körül történt vagy nem történt, az már mellékessé válik. *(Füled)* Vigyázat, itt van! Na most, válasszon, Julien úr: akarja-e, hogy segítsek, de akkor hallgatnia kell rám, vagy pedig hagyom, hogy egyedül tapogatózzon a sötétben.

JULIEN Mit tegyek?

LA SURETTE Először is bújjon el. Mindig el kell bújni, ez a második aranyigazság. A szarvas lásson, de őt ne lássák.

JULIEN *(izgatottan tekint körül, a hangok már közelebbről hallatszanak)* Hová?

LA SURETTE *(kinyit neki egy faliszekrényt és betaszítja)* A szekrénybe, mint minden agancsos! *(Hozzáteszi)* Ott szagolhatja a ruháit, legalább eszébe jutnak a régi szép idők! *(Miután betuszkolta a szekrénybe, kirohan a folyosóra és elkiáltja magát)* Színpadra, kezdjük az első felvonást!

ALEXANDRA *(vezérkarától követve beviharzik)* Ne üvöltsön így, ostoba! Majd elkezdjük, ha készen leszek! Ma este megint maga ugrik be Troulazac helyett?

LA SURETTE Igen, Művészkirálynő.

ALEXANDRA *(eltűnik az öltözőjében)* Na, akkor szépen nézünk ki.

COLOMBE (*szintén belép, kiáltva*) Hol van? Hol van? (*Odamegy az öltözőhöz, nem talál senkit, kiabálva jön ki*) Georges, Georges, hol van Julien? (*Visszamegy, megpillantja a szekrényből kibújó Julient, s a karjába veti magát*) Drágám! (*Megbámulja*) Honnan kerültél elő?

JULIEN A szekrényből.

COLOMBE Mit kerestél ott?

JULIEN Meg akartalak tréfálni.

COLOMBE (*úgy szorítja, hogy majd megfullad*) Drágám! Édesem! Milyen boldog vagyok. Ha tudnád, milyen nehéz volt kivárni!

JULIEN (*gyengéden*) Nekem még nehezebb, képzelheted!

COLOMBE De te el voltál foglalva, neked legalább volt valami dolgod. A csaták, a rohamok, az egzecíroztatás, a szalutálás... Ezzel szemben az asszonykád egyedül volt, úgy várt. Jaj, de jó! Jaj, de jó! S milyen szépen festesz ebben a mundérban! Akár egy generális.

JULIEN Még nem vagyok az. De szerencsém van: a kék jól áll nekem.

COLOMBE Remélem, előléptetnek?... Ha akarod, én ismerek valakit – szóval Művészkirálynő ismer valakit – a minisztériumban... Lehetne szólni neki.

JULIEN Köszönöm.

COLOMBE Sokat kellett menetelni, drágám? Ül le. Ül le azonnal. Rém fáradt lehetsz. (*Az ölébe ül*) Hány kilométer volt a leghosszabb masszázsa?

JULIEN Huszonöt.

COLOMBE S visszafelé sem engedik, hogy villamosra üljetek?

JULIEN Nem.

COLOMBE És ti magatok mostok, takarítottok? Na, az szép lehet! Persze, nem volt időd rám gondolni!

JULIEN De igen. Folyton rád gondoltam.

COLOMBE Ezt csak úgy mondod! De amikor ti férfiak egymás közt vagytok, csak az a sok disznóság jár az eszetekben. Édesem, hány meg hány éjszakát töltöttél nélkülem... Nem találtad nagyon szélesnek az ágyad?

JULIEN Ugyan! Az a kis vacak vaságy...

COLOMBE Látod, neked ez olyan vakációféle, megszabadulsz tőlem. Fellélegzel: szép élet a legényélet. Annyi baj legyen, ha a szegény kis

asszonyka egyedül van éjszaka. Tegyen az ágyába melegítő palackot, ha fázik. Hogy milyen önzők tudnak lenni a férfiak.

JULIEN És a kicsi?

COLOMBE Jól van. Hogy tetszik a kis mogyorószín komplém?

JULIEN Nagyon csinos, de biztos nagyon drága volt.

COLOMBE Dehogy! Ugyan! Alig került valamibe. Találtam egy olcsó varrónőt, aki hitelbe dolgozik. Különben, tudod, most szépen keresek. Még pénzesutalványokat is küldhetek neked, hogy jobban legénykedhess a châlons-i táborban. Ellumpolhatod a bakasárikkal. Ismerünk mi titeket! Azért szeretitek annyira a katonáskodást, mert megszabadultok az asszonytól. Az a nagy hazaffy Déroulède, aki folyton a hároméves szolgálatot követeli, biztosan még nagyobb szoknyapecér, mint a többi!

JULIEN Tudod, drágám, a châlons-i táborban igazán nincs sok lány.

COLOMBE Jó, jó, csak ne add a bankot. Tájékoztam: sokszor kaptok éjfélig kimenőt. Isten tudja, mit míveltek! Te is biztosan megcsaltál! Hazudnál, ha tagadnál.

JULIEN Igazat mondanék. *(Természetesen teszi fel a kérdést)* És te, Colombe?

COLOMBE Jaj, édesem, én? Nevetnem kell! Volna is nekem időm az ilyesmire! Tudod, huszonöt sor verset mondok az új darabban. Sokat kellett dolgoznom. Eljössz tapsolni? Márkinőnek leszek öltözve. Rá sem ismeresz majd a kis feleségedre! Olyan lámpalázam lesz, ha érzem, hogy te is nézel! Jaj, drágám, jaj, te kis gonosz, milyen jó, hogy itt vagy. Jól nézel ki.

JULIEN Jól.

COLOMBE *(megcsókolja és feláll)* Jót tesz, ha nem látjuk egymást egy kis ideig, utána olyan isteni a viszontlátás. Nem haragszol, ha levetkezem, mindjárt kezdjük, elkések. *(A spanyolfal mögé megy. Az egész jelenet alatt ki-kibukkan meztelen karja, amint egymás után a paravánra dobja ruháit)* Hány nap szabadságot kaptál?

JULIEN Huszonnégy órát.

COLOMBE Csak huszonnégy órát? És nem mondhatod nekik azt, hogy lekésted a vonatot?

JULIEN Nem.

COLOMBE De drágám, ez rémes! Ma este éppen meg vagyok híva va-

csorára, és nekem nagyon fontos ez a meghívás – most nincs időm elmagyarázni, miért – holnap meg egész délután próbálok!

JULIEN Nem még el vacsorázni és kész!

COLOMBE Jaj, drága kis Julienem, ez lehetetlen! Az egész jövőmről van szó.

JULIEN És az én jövőm? Pedig a katona jövője nem is olyan rózsás...

COLOMBE Ugyan, ne beszélj szamárságokat! Majd kapsz újabb szabadságot, de ha én elszalasztom ezt az alkalmat, talán többet nem mosolyog rám a szerencse. Tudod, nagyon befolyásos emberekkel találkozom, alighanem elintézik, hogy szerződtesse nek a Folies-Bergères-be. Egy olyan fiatal nőt keresnek, mint én, egy mulatságos jelképes figurát alakítanék a következő revüben, „A jövedelmiadó”-t... De ne félj, drágám, nem leszek meztelen, gondolhatod, hogy azt nem vállaltam volna. Természetes, hogy „A jövedelmiadó” nem lehet pucér! Állítólag kétezer franknyi szőrme lesz rajtam, s csak az egyik lábam lesz meztelen. Egy láb, nem a világ! Azt hiszem, megérted, hogy ez egészen más, mint azok a kis nőcskék, akik csak azért vannak ott, hogy a keblüket mutogassák.

JULIEN (*felugrik*) Hagyd abba ezeket a disznóságokat! Ma este szépen hazajössz velem, Colombe.

Kis csend a spanyolfal mögött, aztán Colombe szólal meg

COLOMBE Hát persze, alig jöttél haza és máris kiabálsz!

JULIEN (*kiáltva*) Igenis, kiabálok! Igenis, kiabálok, és ha kell, mindent összetörök. Majd megmutatom én neked, hogy nem még el!

Colombe bugyogóban és fűzőben bukkan elő, és félmeztelenül, kezét mellén keresztbe téve, ártatlanul kérdezi

COLOMBE Mi bajod van, drágám?

JULIEN (*nevetségesen, kiabálva*) Nagyon jól tudod, ne add az ártatlant!

COLOMBE (*ragyogva*) Nem, drágám! Fogalmam sincs róla.

Du Bartas félig felöltözötten kilép az öltözőjéből, és kopog Colombe ajtaján

DU BARTAS Kip-kop! Itt vagy, cicuskám? Figyelmeztetni akartalak, légy nagyon óvatos. *(Félig kinyitja az ajtót, és megpillantja Julient)* Oppardon!

JULIEN Pardon.

DU BARTAS Jól telik a szabadság?

JULIEN Jól.

DU BARTAS Bravó! Tudod már a tirádádat, cicuskám?

COLOMBE Tudom, művész úr.

DU BARTAS Nagyszerű. Majd este kiderül a próbán. *(El, ahogy jött)*

JULIEN Miért nevez „cicuskám”-nak?

COLOMBE Tudom is én, olyan kedves. Sokat segített a szerepemnél.

JULIEN És tegez?

COLOMBE A színházban mindenki tegeződik. Igazán tudhatnád nélkülem is! Édesanyádat is tegezi.

Közben a direktor fontoskodva, sürgölődve-forgolódva megjelenik, és most tapintatosan kopog az ajtón

DESFOURNETTES Kip-kop, kip-kop! Itt vagy, báránykám?

JULIEN *(dörmögve)* Nahát, most meg báránykám!

DESFOURNETTES Figyelmeztetni akartalak, báránykám, mert... *(Kinyitja az ajtót, és meglátja Julient)* Oppardon!

JULIEN Pardon.

DESFOURNETTES Ezer bocsánat. Figyelmeztetni akartam valamire a feleségedet. Jól vagy?

JULIEN Jól.

DESFOURNETTES Jól nézel ki.

JULIEN Köszönöm. Mindenki azt mondja.

DESFOURNETTES Azt akartam mondani, hogy ma pontosan kezdünk. El ne késsünk, vigyázzatok, ne legyen késés. *(El, ahogy jött)*

JULIEN „Báránykám”... A vén kecske! Aijasság!

COLOMBE Jaj, te mindig csak rosszra gondolsz. Nem szereted, ha cicuskámnak, nem szereted, ha báránykámnak neveznek. Ugyan, mondd meg már végre, hogyan nevezzenek. Csak nem kérhetem őket, hogy „asszonyom”-nak szólítsanak.

JULIEN Miért barátkozol ezekkel a paprikajancsikkal?

COLOMBE Nem barátkozom. Mindennap találkozom velük. Velük dolgozom, ez az egész. Nem mindenki engedheti meg magának, hogy olyan komisz legyen, mint te. Láthatod, mit értél el vele az életben, hogy még barátod sincs. Mellesleg, ha nem tudnád, ezek a paprika-jancsik mulattatnak. Eleddig nem nagyon volt alkalmam mulatni.

JULIEN (*kiáltva*) Nem igaz! Nem mulattathatnak!

COLOMBE Honnan tudod?

JULIEN Mert én jobban ismerlek, Colombe.

COLOMBE (*keményen rátekint*) Bizonyos vagy benne?

JULIEN Bizonyos. És majd én megmutatom neked, hogy végül mégis az leszel, aki vagy, akár akarod, akár nem.

COLOMBE (*ellenségesen, zárkózottan farkasszemet néz vele, suttogva*) Szegény Julienem.

GEORGES-NÉ (*nesztelenül, papucsban lép be*) Na, édes kis gerlicém, örülünk a viszontlátásnak?

JULIEN (*elereszti Colombe-ot*) Odavagyunk a boldogságtól.

GEORGES-NÉ Bizony, nagy öröm viszontlátni egy ilyen kis asszonykát. Különösen, ha mindenki sápítózik, milyen elbűvölő, és mindenki szeretné megkaparintani. Majd ha fagy! Bókolni bókolhatnak, amennyit csak akarnak, de ez minden! Ő a férjecskejének tartogatja magát! (*Feladja Colombe-ra az alsószoknyáját*) Tessék megnézni, Julien úr, milyen szép kis melle van, hát nem enni való? Szinte neki találták ki ezt a mélyen kivágott divatot, ami semmit sem takar. Művészkirálynőnek bizony valóságos vasráspolyokat kell benyomnom, hogy ilyen szépen tartson. Itt ez a veszély nem fenyeget, ez olyan, mint a parancsolat! Nem csoda hát, ha olyan nagy sikere van a darabban. Költőkirály azt hiszi, hogy a szép versekre bukik a közönség. Ugyan már! Neki nem szabad tudni, de az a sok előkelő nép azért áll sort, hogy Colombe művésznőt lássa. Persze a hölgyek nem tolakodnak, de azért az urak őket is elcipelik. Mi, öltöztetőnők, tudjuk, mi történik minden színházban. Párizs-szerte híre ment, milyen ígéretesen indul a kedveském karrierje. Aszongyák, mindenütt csak erről beszélnek. Ugye maga is nagyon örül, Julien úr, hogy az asszonykájának ilyen sikere van?

JULIEN Majd megpukkadok örömömben. Alig bírok magammal.

GEORGES-NÉ Arról nem is beszélve, hogy jó üzlet a siker. Julien úr nemsokára tétlenül flangálhat, az asszonyka látja el az egész családot.

KÖLTŐKIRÁLY *(megjelenik a folyosón, tapintatosan megkaparja az ajtót)*
Kip-kop, kip-kop! Itt van, kutyuskám?

JULIEN *(kiáltva)* Igen, itt vagyok!

KÖLTŐKIRÁLY *(megremeg a férfighangtól)* Ó, bocsánat, oppardon! Csak figyelmeztetni akartam... *(Abbahagyja)* De nem, nem, semmi, azt sem tudom, mit beszélek. Olyan izgatott vagyok: a spanyol király is itt van. Nagyon szépen kell játszania ma este, drága kis művésznő. És még egyszer bocsánatért esedezem. No de hagyom öltözködni. *(El, ahogy jött)*

JULIEN Most meg „kutyus”! Felvonul az egész állatsereglet, valóságos La Fontaine-mese! Hogy engedheted meg ennek a félkegyelműnek, hogy kutyuskámnak nevezzen? Megtiltottam, hogy szóba állj vele!

COLOMBE De hiszen ő a darab szerzője!

JULIEN S azt hiszed, hogy ez érdekel engem? Cicuskám, Báránykám, Kutyuskám! Hát még mi? És mire akarnak figyelmeztetni valamenynyien? Arra, hogy itt vagyok, ugye?

COLOMBE *(hirtelen, szárazon)* Nem tudom, mire célsz. Már unlak, Julien.

JULIEN És mosolyogsz rájuk, kényeskedsz azzal a festett ajkaddal, cica módra dorombolsz nekik. Töröld le a szájad, töröld le a rúzszt azonnal! Nem akarlak többé így látni!

GEORGES-NÉ *(félbeszakítja)* De Julien úr, el ne rontsa a sminket! Most már neki az a mestersége, hogy tessék! MÉR fáj az magának, ha csinos és mosolyog? Még ilyet! Színre lépés előtt veszekszik vele! Igazán nem tudom, miért van magának színésznő anyukája. Tessék, most már csupa könny a szeme ennek a kis angyalkának. Szép kis cirkusz lesz belőle, ha lesírja a szempillafestéket! Ne hallgasson rá, kedveském. A férfi mind egykutya, nem lehet velük értelmesen beszélni. Amikor én 87-ben a pályám elején voltam, ugyanez volt az eset. A Comédie Française-be vettek fel. „Öltöztetőnő?” – mondta az emberem. „Hát nem tud egyedül felöltözni ez a vén disznó? Megyek, kitekerem a nyakát a direktorodnak!”... Igen, kedveském, mindenféle disznóságra gondolt. Nahát, hogy min múlik az ember sorsa! Pedig az a szegény Claretie úr mindig nagyon udvarias, nagyon tisztességes volt. Ha egy szép napon halva találja magát, nem is tudta volna szegényke, miért tekerték ki a nyakát...

JULIEN Na, most már aztán hordd el magad, Georges.

GEORGES-NÉ Hogyisne, nem megyek el, ha megríkatja. Hogy lehet valaki ilyen komisz, Julien úr? Tessék, nézze meg ezt a kis angyalkát, olyan ártatlan, mint egy ma született bárány. Semmi rosszat nem csinált, és olyan gorombán sértegeti itt, mintha valami utcarongya lenne. Én kereken megmondom magának: Julien úr, magának túl szép és túl jó egy ilyen asszonyka, meg se érdemli!

JULIEN *(megragadja a karját és kidobja)* Tűnj el, ha mondom, az istenfáját!

GEORGES-NÉ *(miközben Julien kipenderíti)* Na, most meg már tettlegeskedik! Na, látja, kedveském, a férfiak csak ütni-vern tudnak, nem értenek meg bennünket.

Julien, miután kidobta, visszafordul Colombe felé. Georges-né hallgatózik az ajtónál, és a jelenet alatt lassan a fodrász, a lábápoló, a XV. Lajos-kori jelmezbe bújtatott titkár és valamennyi színész néma csoportot alkot a folyosón, az öltöző ajtajához tapadva

JULIEN Ki az?

COLOMBE Ki kicsoda, édesem?

JULIEN A szeretőd!

COLOMBE *(az ártatlanságtól ragyogva)* Julien, te rémeket láatsz! Nekem nincs szeretőm.

JULIEN *(megragadja a csuklóját és nevetségesen kiáltja)* Tudni akarom! Azonnal mondd meg a nevét!

COLOMBE De édesem, nem mondhatok olyan nevet, amit magam sem ismerek!

JULIEN Hasztalan tagadsz, Colombe. Bizonyítékaim vannak. Tudom, hogy szeretőd van. Láttak, figyeltek, írtak nekem.

COLOMBE *(kibontakozik)* Ki merészelt írni?

JULIEN Na látod, ugye félsz? Elszóltad magad! Ne add tovább az ártatlant! Itt a levél a zsebemben, mindent tudok. Valld be.

COLOMBE Tudni akarom, ki írt!

JULIEN Nem tartozik rád!

COLOMBE Persze, névtelen levél? A színházban mindenki gyűlöli egymást, mindenki féltékeny a másokra. Hallgasd ki őket, mint egy nyo-

mozó, ha már elkezdted, eredj, szedd össze a pletykákat a portásfülkében vagy a kulisszák mögött, még különbet is hallhatsz rólam, szegény barátom. Azt fogják mondani, hogy nem is egy, hanem tíz szeretőm van. S még szerencse, ha nem vádolnak mindenféle romlottsággal. Névtelen levél? Ezzel töltik az idejüket, amíg szerepre várnak reménytelenül. Te, aki már kicsi korodban itt sündörögtél a kulisszák között, azt hittem, te istenigazából ismered őket. De sokkal könnyebb elhinni valami piszkos rágalmat, mint bízni a feleségedben. Bedólsz az első kis hárpriának, az első rosszmájú férfinak, aki felkelti ostoba féltékenységedet, felpiszkálja hiúságodat. Neki hiszel, még ha nem is írja alá a nevét, nem nekem. *(Hangot vált, majdnem elstrja magát)* A két év, amit boldogságban töltöttünk együtt, amikor híven kitartottam melletted a szegénységben, amikor folyton mostam-vasaltam rád, az nem számít? Hát azt hiszed, te szerencsétlen ostoba, most először forgozódnak férfiak körülöttem? Azt hiszed, nem szólítottak le minden utcasarkon, amikor hóban-fagyban, kesztyű nélkül mentem neked bevásárolni, három frankkal az erszényemben? Nem kínáltak más, boldogabb életet, ruhákat, színházjegyeket és mindent, amire vágytam? Ha meg akartalak volna csalni, azt hiszed, megvártam volna, amíg bevonulsz? Mindig ellenálltam, mindig neked tartogattam mindent, még akkor is, amikor otthon semmi sem volt vacsorára, semmi, csak egy kis kása a kicsikének, és amikor kettesben vacsoráztunk, egymáshoz simultunk, és a fecskéket bámultuk a háztetőn. Jó, hát felejtsd el ezeket a napokat, felejts el mindent és mocskolj be! Jaj, istenem, milyen boldogtalan vagyok!... *(Zokogva huppan karosszékébe)*

Julien mozdulatlanul, nagyon sután áll. Suttogva szól

JULIEN Bocsáss meg, Colombe.

COLOMBE *(könnyezve)* Bocsáss meg, bocsáss meg... Azt könnyű mondani, de a baj már megtörtént. Már tudom, hogy inkább hiszel az első jöttmentnek, mint nekem.

JULIEN De én hinni akarok neked.

COLOMBE *(közömbös hangon kérdi, könnyek között)* Alá volt írva a levél?

JULIEN Alá.

COLOMBE Hogy hívják azt a szipirtyót? Na, ha elkapom a kontyát, majd meglátja, hogy elhúzom a nótáját.

JULIEN Férfi írta.

COLOMBE (*némi gondolkodás után felkiált*) Jaj, tudom, ki volt, milyen aljas! Szerencsétlen flótás, hát nem érted meg, hogy ez a pizsok fráter azért írt, hogy megbosszulja magát, miután kereken elutasítottam aljas ajánlatait?

JULIEN (*felugrik*) Ki tett neked ajánlatokat? Ki? Hadd halljam a nevét!

COLOMBE Nem. Mondd meg előbb te a nevét, hogy lássam, az-e, aki írt neked? Elég, ha megmondod az első betűt, kitalálom, ugye P-vel kezdődik?

JULIEN Nem.

COLOMBE Ugye akkor R-rel? Most már biztos vagyok benne, hogy ő az, az a pizsok disznó!

JULIEN Sem P-vel, sem R-rel!

COLOMBE (*kissé zavarba jön*) Csak nem W-vel? Róla sok mindent el tudok képzelni, ha egy nő eltaszítja magától, de azt nem, hogy ír a férjének!

JULIEN Nem P, nem R, nem W. Szóval hárman is vannak, akik írhattak volna nekem?

COLOMBE Hárman? Sokkal többen. Valamennyien, bogaram! Mindazok, akiknek a kezére ütünk, amikor a folyosón meg akarnak ölelni bennünket, mindazok, akiknek a szemébe nevetünk, amikor ocsmány szavakat suttognak a fülünkbe az égő vágyukról. Valamennyi férfi! Talán azt hiszed, hogy nyugton lehet egy nő, ha egyedül van és szép?

JULIEN (*üvöltve*) A neveket akarom! Mindegyiket! Egymás után felkeresem és kardélre hányom őket. Gyerünk, ki a nevekkal, azonnal, követelem!

COLOMBE Szegény, drága bogaram! Az egész telefonkönyvet akarod? Mindnyájan egyformák vagytok. Kutyaként követitek az első elhaladó szoknyát. De a kutyák még hagyján, azok éppen csak meglocsolják azt a helyet. De a férfiak... Ugyan, ne add az ártatlant. Mintha te feszélyezted volna magad? Hiszen nem kísértelek el mindig, valahányszor zongoraleckét mentél adni. Én azalatt pelenkát mostam...

JULIEN Amióta szeretlek, Colombe, sose néztem más nőre.

COLOMBE Hát persze, barátocskám! Ezt szoktátok mondani! És a két

Pinteuil kisasszony, az ikrek, amikor a négykezes Faust-keringőre tanítottad őket?

JULIEN (*vállat von*) Ugyan, tizenöt évesek voltak.

COLOMBE Éppen azért. A barna kancsított, de a másik, azzal a kis ijedt képével s a domborodó mellecskéjével? A bandzsira rá se hederítettél, igen, barátocskám! De ami a másikat illeti, mindig lested, mikor hajolhatsz fölé, hogy megigazítsd az ujját! Mered tagadni? Én is kaptam akkoriban leveleket, de nem szóltam semmit!

JULIEN A Pinteuil lányok? Micsoda képtelenség!

COLOMBE És a pékné?

JULIEN (*elképedten*) A pékné?

COLOMBE Igenis, a pékné! Mintha nem emlékeznél! Sose akartál lemenni vásárolni, kivéve kenyérért! Ő meg, aki senkinek sem hitelezett, tőled nem fogadott el pénzt, amikor le voltunk égve. Igenis! Az a szőke debella, a nagy mellével. Undorító vagy, Julien! Olyan boldogtalan vagyok, hogy csak meghalni volna kedvem. (*Ismét a karosszékben zokog*)

Julien némán, tanácstalanul áll vele szemben. A folyosón lévők érzik, hogy a helyzet visszájára fordult, és itt az idő beavatkozni. Némajáték: rábírnák a vonakodó fodrászt, hogy menjen be és terelje másra a figyelmet. Lucien bekopog és félig kinyitja az ajtót

FODRÁSZ Colombe művésznő, mindjárt felmegy a függöny. Egy kicsit rendbe szedhetem a haját?

COLOMBE Igen, kis Lucienem, nagyon is szükségem van rá. Jól nézek ki!

Julien szimatolva fogadja a fodrászt. Körülöttük forgolódik, bizalmatlanul nézi Lucient és a tükörbe mosolygó feleségét

Maga egy angyal, kis Lucienem. Maga legalább széppé varázsolja a nőket! Sírtam. Nézze, milyen lett az arcom.

FODRÁSZ Akármit csinál, Colombe művésznő, maga mindig megtartja a csodálatos szépségét. Magával a munka nem is munka, hanem gyönyörűség.

COLOMBE (*sóhajtvá*) Jaj! Még szerencse, hogy itt van nekem maga, drága Lucienem!

JULIEN Hallja, mit művel, kérem!

FODRÁSZ (*hátrafordul, a levegőt fésüli*) Julien úr?

JULIEN Ilyen sokáig tart, míg „egy kicsit rendbe szedi a haját”?

FODRÁSZ Hát az attól függ...

JULIEN Mitől? És a fésű nem is elég? Még a kezét is használja?

FODRÁSZ De hát a bodorítást nem lehet másképp, Julien úr...

JULIEN Takarodjon! Azonnal hordja el magát, különben én bodorítom meg magát! És még ráadásul bedörzsölést is kap!

FODRÁSZ (*sértődötten*) De Julien úr, én művész vagyok!

JULIEN Én is! De előbb menjen ki. Öt perc múlva maga után megyek, és majd tartunk egy kis megbeszélést, mint művész a művésszel. (*Kituskolja, visszafordul, kiáltva*) De hát, végre is, csak nem ő az?

COLOMBE (*csak úgy ragyog az arca a tükörben*) Mi az, hogy „ő”, drágám?

JULIEN A szeretőd. Hányingert kap az ember, úgy illatozik. A keze meg kocsonyás kagyló. Hogyan hagyhatod, hogy fogdosson? Felelj nekem, Colombe, mielőtt még botrányt csinálnék! Nem ő az? Ez mégiscsak rémes lenne!

COLOMBE (*felugrik, kiáltva*) Ja, most már tudom, ki írta a levelet! Z-vel kezdődik!

JULIEN Nem, nem Z-vel.

COLOMBE Hazudsz, ahogy hazudtál akkor is, amikor azt mondtad, hogy férfi írta. El akartad terelni a gyanúmat. Igenis, nő volt. Ha ugyan nőnek lehet nevezni az ilyeneket! Láttam. Akkor jött ki a vendéglőből, amikor mi bementünk. Ez a ronda kis ringyó, aki mindenkivel lefekszik! Esküszöm, majd elbánok én vele! Hát azért van ez az egész cirkusz, mert egyszer a matiné és az esti előadás között elmentem vacsorázni a fodrásszal?

JULIEN (*felugrik*) A fodrásszal vacsorázni?

COLOMBE Ennem csak kell, nem? Vagy talán azt szeretnéd, ha folyton böjtölnék, amíg nem vagy itt?

A folyosón a fodrász nagyon kellemetlenül érzi magát. Csúfolódnak vele

JULIEN Ez a tetűvakaró még merészelt meghívni, és te elfogadtad? Nahát, ez mindennek a teteje! Akkor neki befellegzett: én agyonvágom!
(*Az ajtóhoz rohan*)

Lucien áttöri magát a várakozókon, és az utolsó sorba áll. Colombe közben utoléri Julient

COLOMBE Buta vagy, drágám. Lucien közönséges alak és három szót sem tud szólni. Csak nem képzeled, hogy vele csallak meg? Akkor már valaki mást választanék... Butuskám! Te kis butuli! Légy észnél, édes kis uram. Te talán hagynád, hogy hozzád nyúljon a kezével?

JULIEN (*szárazon*) Dehogyan hagynám, csak...

COLOMBE Akkor meg miért gondolod, hogy én hagynám? Kocsonyás kagyló! Nevettem volna az előbb, ha nem lett volna sírhatnék! Csakugyan olyan ragacsos csigabiga keze van. (*Nevet, megcsókolja*) Te oktondi! Még a hajamat csak megfoghatja, hiszen ügyes fodrász, de másutt... Azt azért mégsem! Inkább érezzem a te kezéd... (*Megfogja a férje kezét és megcsókolja*) Mióta hazajöttél, folyton veszekszel velem, nem lett volna jobb, ha megölelsz, egyetlenegyszer a karodba zársz? (*A férje karjai közé siklik. Hátról összekulcsolja a kezét, úgy nyújtja az ajkát*)

Julien gyámoltalanul kérdezi

JULIEN De hát akkor ki az? Mondd már meg...

COLOMBE Senki, az égvilágon senki, butuskám! Rémekeket láatsz! Ide figyelj, megvallom a titkom: te vagy az!

Megcsókolja, Julien hagyja. A folyosón megkönnyebbülten felsóhajtának

JULIEN (*a felesége karjaiban*) Szeretlek, Colombe, de boldogtalan vagyok. Jobb lenne bevallani, ha valami kis butaságot követtél el. Elvégre rossz egyedül, megeshet, hogy egy este az ember, unalmában... Őt agyoncsapom, de neked megbocsátok. Aztán itthagysz ezt a piszkos színházat, és megint boldogok leszünk.

COLOMBE De édesem, ha valami rosszat követtem el, még azt se kér-

ném, hogy megbocsáss... Úgy undorodnék magamtól, hogy sose akarnálak viszontlátni...

JULIEN *(nyögve)* Nem!

COLOMBE De, esküszöm, hogy igen: én nem bocsátanék meg magamnak.

JULIEN Nem! Én nem akarok elveszíteni soha. Inkább megpróbálnék mindent elfelejteni, csak hogy megint úgy szeressük egymást, mint azelőtt. Én nem tudnék nélküled élni, olyan egyedül érezném magam a világon.

COLOMBE *(kissé elmerengve cirógatja, majd hirtelen őszinte gyengédséggel)* Szegény kis gyámoltalan bogárkám, mindig fél tőled mindenki, pedig te még jobban egyedül vagy, mint mások... De azért nagyon rendes vagy. Sose fogok fájdalmat okozni neked. Mindig kedves leszek hozzád.

JULIEN *(megkönnyebbülten, de még mindig nyöszörögve)* De hát, miért nevez cicuskámnak?

COLOMBE Kicsoda, drágám?

JULIEN Az a beképzelt majom.

COLOMBE Du Bartas?

A folyosón örvendeznek. Du Bartas nagyon rosszízűnek tartja a tréfát, de előretuszkolják

Szegény Du Bartas. Azt hiszi, ellenállhatatlan, mert harminc évvel ezelőtt szép volt. Hát persze udvarol, akár a többiek.

JULIEN Udvarolni merészel? Hiszen a nagyapád lehetne!

COLOMBE Éppen azért! Szegény, már másra nem is képes, hagyom hát, hadd mondja a magáét: cicuskám így, csibikém úgy, madárkám, majd meghalok, úgy vágyom maga után, elkárhozom, nem tudok aludni! És a végén csak éppen megtapogatja az ember kezét a kulisszák mögött, s aztán ettől az erőfeszítéstől kimerülten megy haza, leveti a fűzőjét, felveszi a papucsát, a lány herbateát főz neki, és aztán szépen horkol másnap reggelig, bajuszkötővel a képén. S még örül, ha másnap déltájt van ereje felkelni, felhúzni a lúdtalpbetétes cipőjét, beballag a színházba a kulisszák közt szépelegni, azzal a nagy fehér gamásnijával, amit azért visel, hogy ne lássák a bütykeit. Hát el tudsz képzelni

ezzel a madárijesztővel, amikor itt vagy te nekem, te, az ifjú, a kedves, a gyengéd?

JULIEN De mit merészel neked ajánlani ez a vén szenilis?

COLOMBE Hogy nála dolgozzam ki a szerepem. Képzelheted, hogy rögtön átláttam a szitán! Egy pohárka portói, két szem keksz. Minden marokkói nála! Mit képzelsz! Vett két szőnyeget a Világkiállításon és egy hamis réz vízpipát, amelyik már nem működik – ha az ember szippant egyet, lenyeli az állott vizet. A marokkói szolgája pedig mindig éppen akkor kimenős, amikor fogad. Valójában egy roskatag breton dajka takarít rá.

JULIEN (*zavartan félrehúzódik*) De hát akkor mégiscsak voltál nála?

COLOMBE (*szintén zavarba jön*) Nem, drágám, illetve igen, de nem egyedül, a Költőkirállyal együtt próbáltunk egy jelenetet nála.

JULIEN Na látod, mégiscsak igaz, amit írtak. Vacsorázni jársz velük, szórakozni visznek, felmégy a lakásukra...

COLOMBE De ha egyszer mondom, hogy a Költőkirállyal voltam. Ő vitt el kocsin.

JULIEN (*megint megbántottan kiáltja*) Egyedül voltál vele?

COLOMBE Ugyan, drágám, velünk volt a kocsis is! Különben is azért vittem el, hogy ne legyek egyedül Du Bartasszal. Mégsem vihettem el egy harmadikat, hogy vele se legyek egyedül!

JULIEN Hát nem emlékszel a két éve lejátszódott jelenetre? Pimaszul viselkedett veled. Kénytelen voltam tettelesen inzultálni.

COLOMBE Most azonban, biztosíthatlak, nagyon udvarias. Udvarol, de udvarias.

JULIEN (*fintorogva*) „Udvarol, de udvarias!” Te meg ugye, még hízelegsz is neki? Émile Robinet, a Francia Akadémia tagja. Az ilyen embertől függenek a szerepek! S mibe kerül az neki, huszonöt sorral több, nemhiába Robinet a neve, azaz „vízcsap”, csak úgy ömlik belőle a vers. Valóságos versmenése van. És, ugyebár, a kis művésznő szépen felhajtja a kesztyűjét, hogy ököltősege megcsókolhassa a csuklóját? Hagyja, hogy a hintójában megfogja a karját vagy még másmijét is. Könnyen kibírja, nem tart soká. Ezzel az aprópénzzel fizetnek a lányok. Egy kis kezdő színésznő igazán vállalhat némi áldozatot, hogy leakasszon valami szerepecskét, s annyi baj legyen, ha öregecske az illető, ha nevetséges és kopasz, s ha feketére fényezett bajsza alól

beszéd közben apró buborékok szállnak ki. Te kis bestia, megtetted, biztos vagyok benne, hagytad magad! Nahát, ezt nem ússza meg szárazon! Két évvel ezelőtt már elkezdtem, de most a képit veszem célba, és nem is fogom elhibázni. *(Ki akar bontakozni, ki akar menni)*

Pánik a folyosón. Colombe bolondul felnevet és visszatartja

COLOMBE Drágám, drága édesem. Nahát, ne butáskodj már. Nevetnem kell!

JULIEN Azon nevedsz, hogy szégyellem magam, hogy szenvedek.

COLOMBE *(kacagva)* Nem, az apró buborékok! Csakugyan, apró buborékokkal beszél, s minthogy mindig túl közletről szól az emberhez, néha kipukkannak és megnedvesítik az ember orrát. Irtó nevetséges. Borzasztó csúnya! Hát el tudsz képzelni, bogaram, el tudsz képzelni a Költőkirály karjaiban? A Költőkirály, miután levetette a császárkabátját? A Költőkirály, amint alsónadrágban... *(Bolond módra nevet)*

A nevetés lassan átragad Julienre is, aki már nem is tudja, hányadán áll vele

JULIEN Megvallom: a Költőkirály alsónadrágban! Roppant mulatságos látvány lehet!

COLOMBE *(nevetögörccs rázza)* De a legszebbet még nem is tudod! Harisnyatartót visel, égszínkék harisnyatartót, a felesége hímezte neki. *(Hirtelen rémulten abbahagyja, Julien már nem nevet)*

JULIEN Honnan tudod?

COLOMBE De drágám, ez közismert.

JULIEN Honnan tudod?

COLOMBE *(egy szuszra, sejtelve sincs, mi süil ki a dologból)* A direktortól.

JULIEN *(üvöltve)* Desfournettes-tól? Hát ilyesmiről szoktál beszélgetni a direktorral? A Költőkirály alsónadrágja a téma köztetek? Hol? Hol beszéltél Desfournettes-tel?

COLOMBE Mindjárt megmagyarázom, drágám...

JULIEN Csak nem voltál fenn az irodájában? Csak nem ültél le arra a kis koszos, zöld díványra, ami csupa pecsét, s ahol azon nyomban bevasalja a szerepekért kunyeráló nőcskék tartozását.

COLOMBE Nem, illetve... Várj csak... Egyszer mégis. De miért nem hagyod megmagyarázni? Amikor aláírtam a szerződésem. (*Hirtelen elszánja magát*) Igen, most már emlékszem. Undorító figura. Nem akartam elmondani neked, de annyi baj legyen! Süsd meg a direktorodat! Igen, ő is megpróbálta, mint a többi. De tudod, én vadul védekeztem, pofon ütöttem, a szemébe mondtam, hogy vén, hogy rút. Erre azt hitte, hogy a másik jobban tetszik nekem, s féltékenységében elmesélte azt az alsónadrág-históriát. Na látod, drágám, én csak a színtiszta igazat mondom neked!

JULIEN (*hirtelen arcul üti*) Kurva, te is olyan kis piszkos kurva vagy, mint a többi. Felnyársalom a direktorod!

Colombe felsikolt, ájultan rogy össze. Julien az ajtóhoz rohan. Alexandra művésznő, a brigadérosné cifra jelmezében a többiekkel együtt hallgatózott, most mindenkit félrelök, úgyhogy amikor a fia kinyitja az ajtót, az anyjával találja szemben magát. Georges-né közben besurran az öltözőbe Colombe-ot ápolni

ALEXANDRA (*ijesztően kiáltja*) Mi az?

JULIEN Engedjete! A direktort keresem!

ALEXANDRA (*útját állja*) Mi az? Megint esz a nyávályá. Sose hagysz már békén senkit, mindig ordítózol, mindig botrányt csinálsz mindeütt. Megszántalak. Idevettem a feleséged. Miért nem hagysz hát békén bennünket?

JULIEN Ti vagytok az oka. Miattatok jutott oda, ahol van. Te vagy az oka. Te juttattad ide, a vén csataló csábmosolyával, a kivénhedt kerítőnő ócska kalandjaival. Pedig tiszta volt, mint egy kis csillogó tallér. De te hozzányúltál, ti valamennyien beszennyeztétek! Gyűlöllek mindnyájatokat!

ALEXANDRA (*mennydörögve*) Az anyád vagyok! Elhallgass!

JULIEN (*fojtottan*) Igen, az anyám. Te vagy az anyám. Sajnos, te vagy az anyám...

ALEXANDRA Azt hiszed, hogy én örülök neki? A pénz, mindig csak a pénz, gondok, veszekedések, hülye jelenetek, mint az apáddal. Hagyd békén ezt az asszonykát. Hadd szórakozzék egy kicsit, hadd élje világát. Hát aztán? Ugyan mit gondolsz te, azzal az ostoba apáddal együtt,

mi az élet? Az, hogy istenként imádunk benneteket, csak azért, mert méltóztatok páruul választani minket? Fiacskám, a nőket csak úgy lehet megőrizni, ha van mivel, különben fuccs! *(A titkárnak kiáltja)* Te meg ott, gyerünk, csengess! És hozzátok le nekem a kicsikét a színpadra, akár elájult, akár nem. A végén még a publikum összetöri nekünk a zsöllyéket e miatt a kis kretén miatt! *(Cicomás ruhájában illegetve magát, el, s közben szalagdíszes nagy sétatálcájával veri az ütemet lépteire)*

Mindenki félrehúzódik, valamennyien a nyomába szegődnek, s közben megszólal a csengő. La Surette elkiáltja magát

LA SURETTE Színpadra, kezdjük az első felvonást! Kezdjük az első felvonást!

E szavak hallatára Colombe csodálatosan magához tér. A tükörhöz megy és megkérdezi

COLOMBE Nem vagyok nagyon borzas?

GEORGES-NÉ Nem. Minden rendben van, kicsi angyalom. Jöjjön gyorsan, majd odalenn feladom a ruháját.

Mindenki el, az összes ajtót nyitva hagyva. Julien tanácstalanul magára marad az elhagyott öltözőben. Lentről felhangzik a gongütés, a zenekar belekezd A szerelmes brigadérosné nyitányába. Kis idő elteltével megjelenik Armand. Vidáman lépkedve a zenére, Colombe öltözője felé tart, kezében csokorral. Benyit és bátyját megpillantva meglepetten hőköl vissza, nem tudja, mitévő legyen a virággal

JULIEN *(ránéz és fojtottan mondja)* Te vagy az.

ARMAND Igen, én vagyok. Hogy lehet, hogy máris szabadságot kaptál?

JULIEN *(ezúttal fájdalmasan felkiáltva)* Te vagy az! Biztos, hogy te.

ARMAND Nem értelek, olyan furcsán viselkedsz. Azt hittem, örülsz a viszontlátásnak. *(Félénken hozzáteszi)* Jól nézel ki.

JULIEN *(kiáltva)* Igen, jól nézek ki!

ARMAND Nem túlságosan nehéz?

JULIEN (*még mindig kiáltva*) De igen.

ARMAND (*tovább szeretne évődni*) Hogy megy a menetelés? Aki nem lép egyszerre, most sem kap rétest estére? (*Megpróbál nevetni, de a bátyja úgy néz rá, hogy kénytelen abbahagyni*)

JULIEN Neked még nevetetnéked van?

ARMAND (*hirtelen szorongva*) Nincs. (*Kis csend. Farkasszemet néznek egymással*)

JULIEN (*suttogva*) Miért, miért éppen te?

ARMAND (*kis szünet után szelíden*) Mit csináljak, öregem, a könnyű élet, a megszokás, hisz tudod, hogy van.

JULIEN (*üvöltve*) Nem, nem tudom! Én sohasem fogom tudni!

ARMAND (*lehajtott fővel*) Hát persze, te többet érsz, mint én. Mindig is többet értél. Te már korán megálltad a helyed. Én meg mindig csak a hölgyek szoknyája körül forgolódtam, a kulisszák mögött. Az anyám szoknyájával kezdtem, aztán a másokéhoz dörgölöztem, ennyi az egész. Rögtön a gyönyörűséget kerestem. Szerettem a nyalókát, amelyen még ott lebegett a női táska illata, szerettem az ápolt kezek cirógatását, szerettem megpuszítani a vastag festéktől zsíros arcokat. Amint nőttem, folytattam. Szép kis disznó vagyok, mondhatom.

JULIEN Igen. Az vagy!

ARMAND S most mit csinálsz?

Julien nem moccan, Armand kiabál

Üss meg. Verj meg, jobb, ha megversz! Az lett volna jó nekem, ha többször megvertél volna, amikor kicsik voltunk.

JULIEN (*letaglózva suttogja*) Nem, téged nem verlek meg... De ha legalább érteném.

ARMAND Mit is érthetnél te a mi kis kalandjainkból? A mi kis kalandjaink, a mi kis piszkos szerelmi ügyeink, nem neked valók. Hiába igyekeznél, egy kukkot sem értenél belőlük, te szegény kisfiú. Jaj, milyen rémes, hogy az ember olyan gyorsan felnő! Rögtön minden olyan ocsmány. Jobb, ha megversz, az sokkal egyszerűbb. Üss meg, Julien, könyörgök. Látod, gyáva vagyok, nem tudok ellenállni a gyönyörűségnek, de azt előre gondoltam: ezért meg kell fizetned, öregem, majd Julien ellátja a bajod, összetöri a bordádat meg a képedet. Csak ez az

icike-picike bátorság telt tőlem. Ne fossz meg tőle. Gyerünk, verj meg.
JULIEN (*ökölbe szorított kézzel kiáltja*) Nem!

ARMAND (*hirtelen kirobban*) Jaj, a kis ringyó, a kis piszkos ringyó!

JULIEN (*fojtottan*) Elhallgass.

ARMAND Miért? Talán azt hiszed, szép dolog, amit művelt? Én gyenge vagyok, nem vitás. Ha valamiben gyönyörűségem lelem: ha arról van szó, hogy elkártyázzam a pénzem, hogy leigyam magam, hogy még egy mucust leteperjek, hiába küzdök magammal, nem tudok ellenállni. De ő! Te szeretted őt, s ő tudta, hogy szereted. Merd mondani, hogy nem!

JULIEN (*roppant erőfeszítéssel*) Hallgass, mindenre kérlek, hallgass!

ARMAND Neki ott volt a te szerelmed, ez a kis piszkos szajha számíthatott valami szilárd dologra. És képes volt az első jöttmenttel, aki egy kicsit nevetgél vele, aki kicsit kurizál neki, rögtön!... Hát nem gondolod, hogy undorító? Mind egyformák ezek, öregem. Elég, ha egy kicsit bókolunk nekik, elég, ha egy kis örömet lelnek benne: máris igent mondanak. S ha nem lelnek benne örömet, akkor megteszik a kis mogyorószínű kompléért vagy a néhány soros szerepért. Fő, hogy valami hasznuk legyen belőle. Könnyű nekik, nekik ez nem strapa. Esküszöm, Julien, csak magukra gondolnak. Az ő kis kíváncsi cukorbaba-énjükre. Mi semmik vagyunk. Csak arra vagyunk jók, hogy megneveztessük őket, hogy elérkezzenek ahhoz a kis sikolyhoz vagy kis álmhoz, ennyi az egész. Jaj, neked aztán mázlid van, öregem, hogy nem vagy rabja az ilyen életnek.

JULIEN (*suttogva*) S hogy ráadásul nem vagyok még gyáva is! Nézz a szemembe!

ARMAND Szégyellem magam.

JULIEN Azonnal nézz a szemembe. Akarom.

ARMAND (*elfordul*) Ha megversz, azt nem bánom, de a szemedbe nem nézek.

JULIEN (*erőszakkal felemeli a fejét*) De igenis, a szemembe nézel... Nem is vagy szép. Az orrod, az szép egyenes, igen. De hát mégsem lehet, hogy mindez azért történt, mert ez a porcogó itt a képeden többé-kevésbé nagy, többé-kevésbé szép! Kis lányos száj, de milyen lagymatag... Részeges szem, és a kiélt képeden mindenütt ott a kis sietős gyönyör nyoma. Kis öreg vagy, kis húszéves vénység.

ARMAND (*félrefordul*) Könnyű neked, Julien, ne hidd, hogy büszke vagyok magamra. De te, te álmokban ringatod magad. Nem tudod, mi az élet.

JULIEN Most tanulom.

ARMAND (*megint megpróbál évődni*) Jobban tennéd, ha visszamennél, ahonnan jöttél, s mindnyájunkat elfelejtenél. Igazság szerint te valóban katonának születted.

JULIEN (*még mindig fogja Armand állát*) És még azt sem lehet mondani, hogy szellemes vagy. Cinikus kis beköpcéseidet a bárókban, a szerkesztőségekben szeded fel. Még nevetni sem tudsz igazán, csak vihogni. Te sose érzel megindultságot.

ARMAND Tévedsz, nekem is van érző szívem, csak...

JULIEN Csak sohasem veszed igénybe a szolgálatait... Ha legalább még elegáns volnál... Ha legalább divatfi voltoddal kápráztatnád el. De úgy öltözködsz, mint egy zsoké. Üvölt a rossz ízlésed, ezekkel a gyűrűkkel, ezekkel a rikító nyakkendőkkel. (*Kiáltva*) De hát akkor miért, miért?

ARMAND (*őszintén kiáltva*) Igaz is, ugyan miért? Az isten se igazodik el ezeken a nőkön!

JULIEN (*hirtelen őrjöngve*) Tudni akarom, azonnal tudni akarom! Csókolj meg!

ARMAND (*könnyes szemmel hull a karjába*) Igazán, Julien, csakugyan megbocsátasz?

JULIEN (*durván megöleli*) Nem így, te hülye, úgy, mint őt. Szájon!

ARMAND (*megpróbál kibontakozni*) Megbolondultál, Julien? Eressz el! Megőrültél? Azt nem lehet!

JULIEN (*birokra kel vele*) Csókolj meg! Csókolj meg rögtön, úgy, mint őt! Kíváncsi vagyok, mit talál benne. Tudni akarom, különben megőrülök.

ARMAND (*megpróbál kibontakozni*) De hát ez marhaság! Nevetséges. Mit gondolnának rólunk? Eressz el, Julien, vagy kiáltok!

JULIEN (*a nyakát fogja*) Csókolj meg, te disznó! Csókolj meg, mint őt, vagy megfojtalak.

ARMAND (*fuldokolva*) Ne szoríts, fáj! Nem tudom megtenni!

JULIEN De tudtad! Ha én meg tudom, tudd te is! Képzeld, hogy Colombe vagyok! Gyerünk! (*Magához szorítja*)

ARMAND *(még mindig kapálózva)* Nem, nem! Micsoda ostobaság! Jaj!

Julien egy pillanatra a szájához szorítja, aztán durván ellöki. Armand nevetségesen, borzasan, lihegve a karosszékre rogy. Julien nem mozdul. Elgyötört arccal töpreng. Hirtelen a keze fejével undorodva megtörli a száját, és tanácstalanul, komikusan felkiált

JULIEN Nem értem.

A függöny gyorsan legördül

NEGYEDIK FELVONÁS

Amikor a függöny felgördül, már a vége felé jár A szerelmes brigadérosné előadása. XV. Lajos korabeli díszletek, úgy, ahogy 1900-ban látták. A szalonból széles üvegajtó nyílik a holdfényben fürdő park teraszára. A színen Alexandra és Du Bartas

ALEXANDRA „Jaj, hallgattam soká – s szerettelek nagyon!
Szerelmem, jöjj tehát! Rád vár alélt karom.
Húszesztendős vagyok, akár te, szép barátom...”

DU BARTAS „Brigadérosné, ön?...”

ALEXANDRA „Igen – s csókodra vágyom.
Ma este kivirult e zsenge szerelem;
eddig féltem... De most... Majd meglátod, szívem,
szeretni mint tudok, én, ki magányban éltem,
kit arany rács mögött tartott kevély szemérem,
hol szívem haldokolt, s majdhogy meg nem szakadt.
De zárkám ajtaján ma immár nincs lakat.
S kitűnt: ki úr maradt soká a gerjedelmen,
az lángol majd utóbb legjobban.”

DU BARTAS *(térdelve)* „Drága lelkem!”

ALEXANDRA *(széles mozdulata a legyőzött szemérmét jelzi)*
„Az voltam én, igen! De többé nincs nevem;
e perctől lényem is csupán agyag legyen,
mely hajlik, alakul a te égő kezében;
húsodnak hús legyek! A tiéd!”

DU BARTAS *(nagy nehezen feltápászkodik, és örülten magához szorítja)*
„Ó, szerelmem!
Enyém vagy végre hát! Isteni perc!”

ALEXANDRA „Veled!
Meghalnék boldogan e percért!”

DU BARTAS *(nehézkesen ismét térdre borul)*
„Térdelek,
hogy megköszönjem azt, amit ma nékem adtál.”

ALEXANDRA *(hirtelen rémülten kidáltja)*
„Kelj fel! Jaj – ő van itt!”

Két fáklyavivő szolga kíséretében megjelenik La Surette, aki ez este De Villardieu brigadéros szerepébe ugrott be: rendszalag, paróka, bokrétás háromszögletű kalap, vadászcizma, kezében ostor. Colombe egy másik ajtón lép be rémülten és Alexandra mellé áll

LA SURETTE „Hát ez már több a soknál!

Mortemart úrnőm előtt térdel! Szép, mondhatom!”

ALEXANDRA *(racine-i pátozzsal)*

„Uram, szeretem őt!”

LA SURETTE *(fenségesen és félelmetesen)* „Felbőszült haragom mint lesújthatna most ez ifjú vakmerőre!”

DU BARTAS *(kezével kardja markolatához kapva)*

„Brigadéros uram, parancsára!...”

LA SURETTE *(nagyon rokokóízű, de azért fennköltén nemes mosollyal)*

„De tőle

e féktelen tüzet irigylem is talán.

Uram, egy francia főtiszt az oldalán

királyáért acélt visel – de semmi módon

azt nem használja úgy, hogy sérelmet toroljon.

Kimondom most, uram, nos tudja meg tehát:

Kardját tekintse mint király-tulajdonát!

Versailles-ból most jövök, lovam halálra üzve,

– a háború kitört!...”

DU BARTAS *(feláll és a kardjához kapva kiáltja)*

„Háború!...”

LA SURETTE

„Most a tűzre

szükség másutt leend, én ifjú lovagom;

szép hölgyek, szalonok – hát majd egy más napon!

A Rajnánál a Hon vár minket, s más kalandra...”

DU BARTAS *(kardot ránt és áhítatosan suttogja)*

„A Hon!”

A távolból trombitaszó hallatszik

- LA SURETTE „Igen, uram, s tudom, e gondolatra
mindkettőnknek szive egyforma lánggal ég,
s közöttünk harci ok nem lesz egy semmiség.”
- DU BARTAS „E nemeslelkűség, uram...”
- LA SURETTE (*meg sem akarja hallgatni, és egyre fennköltebben fordul Alexandra felé*) „Armance! Figyelje,
ez ifjúban miként lobog a Hon szerelme!
Nemes és bátor ő – épp most mutatta meg...”
- ALEXANDRA (*összetörten, de azért ő is fennkölten*)
„Hadd ontsak könnyeket! – Maguk csak menjenek!
Mit tudnék tenni ily szerető ellenében
két hőssel, jaj nekem!”
- LA SURETTE (*hirtelen emberien*) „Gyötrelmeit megértem,
hisz én is szenvedek, s szerettem önt nagyon.
De mennünk kell... Uram!”
- DU BARTAS (*széles, lemondó gesztussal Alexandrához*)
„Agyó!”

*El, La Surette nyomában, miközben trombitaszó harsan, s a két fáklya-
vivő zárja be a menetet. Alexandra zokogva hull Colombe karjába*

- ALEXANDRA „Szép lovagom!...”
- COLOMBE (*vigasztalni próbálja*)
„Visszajő, asszonyom, és hű marad, ne féljen!”
- ALEXANDRA (*kissé megnyugodva, elmereng, majd végtelenül nőiesen sut-
togja*)
„Ő tán igen. De én?...”
- COLOMBE (*meglepetten*) „Ön, asszonyom?”
- ALEXANDRA (*epedően*) „Hisz érzem,
hogy ifjú s szép vagyok! Ma este még sokan
jönnek hozzám, s kezem csókolják boldogan.
Ámor, kis istenünk! – ki téged elszalasszon
akár egy napra is – nem termett még oly asszony!
Clorinde, ma táncolunk! A szökőkút megett
már szól is a spinét, már áll a menüett,

s vidám álarcosok nyüzsögnek lenn a parkban.
 Én húszéves vagyok! És nő! Meggondolatlan!
 Gyerünk! És hajnalig, e csábos éjjelen
 szerelmemért vigasz a Szerelem legyen!...”

Miközben a muzsika egyre hangosabban hallatszik a díszletek mögül, és az álarcosok körtáncot lejtenek a háttérben, mindketten futva el, már amennyire Alexandra kora engedi. Függöny. Viharos taps. Majd ismét felgördül a függöny, mindnyájan visszatérnek a színre, hogy meghajoljanak. Alexandra és Du Bartas udvariaskodnak egymással. A színészeket többször kihívják. Alexandra végül enged Du Bartas unszolásának az előre aprólékosan kidolgozott szertartás szerint, és egyedül jön a rivaldához megköszönni a tapsot. Csokrot nyújtanak át neki. A közönség fogadtatása nagyon meghatotta, már-már örömkönnyekeket sír, s nem képes másra, mint meghajolni, annyira összetörte a megindultság és az erőfeszítés, amely azokat a nagy művészeket jellemzi, akik, mint ő is, magukat nem kímélve szolgálják isteniüket. Kölcsönös hálálkodás. Végül a függöny már nem gördül le többé és a szereplők magatartása azonnal megváltozik. Új megvilágítás. Alexandra a szívéhez szorított csokrot a színen közben megjelenő Georges-nének dobja, ez átnyújtja neki a botját, az igazit, a művésznő ugyanis reumás. Alexandra megöregedve, sántikálva el. Du Bartas leveszi a parókáját, és távoztában

DU BARTAS Irtó pimasz közönség volt ma este!

Miközben La Surette, aki még mindig De Villardieu uniformisában díszeleg, hosszú, egyenes kardjától és háromszögletű kalpagjától feszélyezve, szép illedelmesen segédkezik a kellékesnek, ez ugyanis megkezdte a díszletek elhordását, egy díszlettartó mögül Julien lép ki, s megállítja Colombe-ot. Jelenetük közben a fény lassan kialszik, a díszletezők szétszedik, majd elviszik mögüliük a díszleteket, úgyhogy a végén egyedül maradnak a félhomályban a csupas színen

JULIEN Colombe, egész este az utcát róttam... És most beszélnem kell veled.

COLOMBE (egy lépést tesz) Fel kell mennem átöltözni.

JULIEN (*útját állja*) Nem! Ne menjünk fel. Többé látni sem akarom őket. Szégyellem magam.

COLOMBE Jó, mondjad.

JULIEN Beszéltem Armand-nal.

COLOMBE (*szárazon*) Csak nem?

JULIEN Mindent bevallott. Találkoztál vele azóta?

COLOMBE Igen.

JULIEN Képzelheted, hogy nekem még nehezebb volt, mint neki.

COLOMBE (*kissé félvállról*) Hát igen, bocsáss meg, Julien. Egyikünk sem akart fájdalmat okozni neked. Hiszen tudod, hogy mindketten nagyon szeretünk.

JULIEN Már gyermekkoromban is mindent elrabolt tőlem, de én sohasem tudtam igazán haragudni rá. Mert mindig ő volt a kisebb, a gyengébb. A játékokat, a csókokat... Hát így vagyunk. Azt hiszem, nagyon fiatalok voltatok mind a ketten, nagyon könnyelműek, no meg azt, hogy nagyon egyedül hagytalak. És az is igaz, hogy folyton dorgáltalak, mint egy iskolamester, olyanná akartalak nevelni, mint amilyenek szerettelek, de inkább csak zaklattalak.

COLOMBE (*titokzatosan*) Igen.

JULIEN Egész este az utcát róttam, és hangosan beszéltem hozzád. Mindent megmagyaráztam neked. Az emberek csak néztek, azt hitték, bolond vagyok. Nekik mentem, szép udvariasan azt mondtam: pardon és folytattam. Milyen különös: az ember nagyon szépen járkaálhat, mosolyoghat, átkelhet az úttesten, pedig ugyanakkor már halott. Mert én meghaltam.

Kis csend

S úgy látszik, a halottak elnézőek. Én legalábbis elhatároztam, megpróbálok megbocsátani neked. Előbb azonban szeretném megérteni, mi történt.

Colombe nagyon türelmesen meghallgatta, most hirtelen rendkívüli nyugalommal fordul hozzá

COLOMBE Nagyon hosszú lenne a magyarázkodás, bogárkám. Félek, hogy elkésem. Nem lenne jobb felmenni az öltözőbe, s míg te beszélsz, én szépen levetkezem?

JULIEN (*dühösen*) Mindig csak a vetkezésen jár az eszed! Különben, ha szabad érdeklődnöm, mi az, hogy elkésel?

COLOMBE (*higgadtan*) Arról a vacsoráról, amelyről beszéltem neked.

JULIEN (*hitetlenül*) Hát csak nem gondolod komolyan, hogy mindazok után, ami történt, még elmégy? Holnap visszautazom.

COLOMBE Mondtam már, hogy nekem ez a vacsora rendkívül fontos.

JULIEN Colombe! Te megbolondultál...

COLOMBE Te vagy a bolond, hogy nem érted! Mit szeszélyeskedsz? Hát nem mindegy, ha odafenn beszélgetünk, miközben én átöltözöm? Előadás után kocsival várnak a színház előtt.

JULIEN (*megfogja és durván megfordítja*) Nézz a szemembe, Colombe, ne komédiázz nekem! Közönyt tettetsz, mert félsz a magyarázkodástól.

COLOMBE Ugyan, édesem, dehogy. Egyáltalán nem félek. Csak arra kérlek, hagyj közben átöltözni, mert félek, hogy elkésem. Azt hiszem, ez elég világos.

JULIEN Képes volnál itthagyni ma este? Képes lennél elmenni nevetgélni más férfiakkal, anélkül, hogy tisztáznánk a történeteket?

COLOMBE De én nem nevetgélni megyek! Vagy azt hiszed, olyan mulatságos az a Maxim's? A jövőmre gondolok, ennyi az egész.

JULIEN (*fejvesztetten kiáltja*) Colombe, de hisz nem álmodtam! Valaha nem szeretted, ha szenvedek. Ha összekaptunk, utána megpróbáltál vigasztalni.

COLOMBE De hiszen, Julien, én mást se akarok, mint megvigasztalni téged. De légy okos te is, vigyázz, nehogy elkéssek miattad.

JULIEN (*még mindig kiáltva*) Ez nem lehet igaz! Nem lehet, hogy már nem szeretsz.

COLOMBE (*őszintén*) Ki mondta, bogárkám, hogy nem szeretlek?

JULIEN Vérző seb tátong közöttünk, nemsokára elmérgesedik, gennyes lesz – talán mindkettőnket megöl –, azonnal be kell kötöznünk, Colombe, meg kell próbálnunk tovább élni. Könnyelmű voltál, bolond voltál, de az én asszonyom vagy... Mögöttünk van a tiszta szerelemben eltöltött sok szép nap, mindaz, amit együtt reméltünk... (*Szinte szégyenkezve teszi hozzá*) S gondolj a kicsire, Colombe.

COLOMBE (*bosszúsan kiált fel*) Biztos voltam benne: előhozakodsz a kicsivel, hogy meghass. Ó, ezt nem vártam tőled.

JULIEN (*dadogva*) Miért nem vártad?

COLOMBE (*hirtelen*) A fiam. Szeretem, ellátom, soha semmi szükségem nem fog szenvedni mellettem. Kap elég csókot, játékot, esküszöm. De a gyerek, az nem te vagy!

JULIEN Hogyhogy nem én?

COLOMBE Nem! A két dolognak semmi köze egymáshoz. Nagyon könnyű meghatni az embert, ha a gyerekeről beszélnek neki. Pilla-natnyilag a bölcsőjében fekszik, alszik a jó melegben, nyugton van, és őrzi valaki, akit a saját keresetemből fizetek. Holnap reggel pedig én fogom felköltetni, én adom neki a papit. Törődik is ő a mi cirku-szunkkal! Amikor majd nagy lesz, megmagyarázom neki, hogy boldogtalanná tettél, hogy folyton háborgattál, egy szép napon nem bír-tam tovább és kész!

JULIEN Boldogtalanná tettelek?

COLOMBE Igen.

JULIEN Mindent megadtam neked...

COLOMBE Ugyan, mit? Azt, amit te szeretted, ez az egész. És minthogy te a magányt szeretted, sose jártunk sehová. Azt mondtad: „Jaj, de jó így egymáshoz bújni a mi kis szobánkban, ahol soha senki sem zavar.” Én meg kis buta liba voltam, s te annyira megmagyaráztad nekem: mi a jó, mi a rossz, hogy a végén mindent összezavartam, mindenbe belementem. De azért szívesebben mentem volna táncolni.

JULIEN Hát nem mentünk?

COLOMBE Két év alatt kétszer. Mellesleg nagyon rosszul táncolsz. Amikor meg mások kértek fel, kényszerítettél, hogy nemet mondjak.

JULIEN Szeretted, Colombe, ez egészen természetes volt...

COLOMBE Igen, szerettelek, de táncolni is szerettem! Erkölcsi prédikációidat hallgattam, meg hogy mint ostromozod a mások ostobaságát, pedig szívesebben vettem volna, ha engem is megtáncoltatnak ezek az ostobák, és ostobaságokat csipognak a fülemben, az legalább szóra-koztató. Mert én éppen olyan buta voltam, mint ők. Jó, rendben van, te felsőbbrendű lény vagy, nagyon intelligens. De ne képzeld, hogy egy nő sokra megy az intelligenciával! Talán a könyvekben... Külön-ben a könyvek, amiket a parancsodra el kellett olvasnom, szintén un-

tattak. Én nem az ilyen históriákat szeretem, s még meg is kellett játszanom, hogy csak úgy olvadozom a gyönyörűségtől... Mindenesetre, ami az életet illeti, én az életben bizony inkább a hülyéskedőket, a vagányokat szeretem. Ők legalább mulatságosak. És élnek!

JULIEN De hát mi is éltünk. Hát már elfelejtetted, amikor este zongoráztam neked? Szívesen hallgattad, ez nem volt élet?

COLOMBE De te nem azokat a darabokat szeretted, mint én, s nekem azt kellett hallgatnom, amit te szeretsz. Jaj, a te Mozartod, a te Beethovened!... S amikor valahol az utcán megszólalt egy harmonika, s egy olyan számot játszott, amit én szeretek, te dühösen becsuktad az ablakot...

JULIEN Azt akartam, hogy a szépet szeresd.

COLOMBE Miért? Talán te döntöd el, mi a szép? Az a szép, amit szeretünk! S én a könnyű utcai dalokat, az édes keringőket, a csinos ruhákat és a virágcsokrokat szeretem. De te sohasem vettél semmit.

JULIEN Nem volt pénzünk.

COLOMBE Nem nagyon törted magad, hogy keress! Utáltad. Mindenképpen meg akartad őrizni a művészeted tisztaságát, nagy zongorista akartál lenni, én meg, hogy te nagy zongorista lehess, egész nap csak főztem-mostam-takarítottam. És hogyha nagy szerelmünk nevében így folytatom tovább, mire te végre nagy zongorista lettél volna, s az első hangversenyed estéjén elhalmoztak volna virággal, nekem akkorára olyan lett volna a kezem, hogy meg sem mertem volna mutatni. Persze, meglehet, hogy végre erre az estére vettél volna egy pár kesztyűt, hogy ne lássák. Ez lett volna az első pár rendes kesztyűm.

JULIEN Rémes, amit mondasz! Hagyd abba.

COLOMBE Igen, rémes, de már szerencsére nem aktuális. Most már magam gondoskodom magamról, kedvem szerint élek. Azzal szórakozom, akivel akarok, nevetek a fülembé sügött bohóságokon, nem törődöm vele, hogy vajon te is nevetnél-e rajtuk, nem izgatom magam azzal, hogy leskelődsz utánam, s már nem félek, hogy duzzogni fogsz, ha hazamegyünk.

JULIEN Azért duzzogtam, mert szerettelek, és mert te megbántottál azzal, hogy másokkal szórakoztál.

COLOMBE Nos hát akkor többé nem foglak megbántani... Micsoda megkönnyebbülés! Elég sokat szenvedtünk a kínjaid, az örökös rossz-

kedved miatt... Jaj, nagyon szép, ha valaki érzékeny, én sem vagyok durva lelkű. A színházban én is szeretek sírni, mint mások, de az életben, drága bogárkám, bizony ez nagyon kellemetlen. Akarod, hogy mindent megmondjak? Mióta bevonultál, boldog vagyok. Felébredek... süt a nap... kinyitom a spalettákat... És most először semmi tragikusát nem látok az utcán, a székfonó ott ül a Lyoni Hitelbank mellett és idekiáltja: „Jó reggelt, szépségem! Imádlak!” Mire én ezt felelem: „Jó reggelt!” És nincs belőle tragédia egész délelőtt, hogy fogadtam a köszönését. Ha pedig csenget a postás, és én egy szál ingben nyitok neki ajtót, ez sem tragédia. De nehogy azt hidd, ezért még nem vagyok bukkott nő, egyszerűen csak én is örülök, meg a postás is: örülünk egymásnak, ő azért, mert egy szál ingben fogadom, én meg azért, mert örülök, hogy egy szál ingben vagyok és ő örül neki. Aztán vidáman fütyörészve távozik, mert azt hiszi, hogy valami érdekeset látott, s ez jobban esik neki, mint egy pohár bor; én meg boldog vagyok pendelyben, táncra perdülve takarítok, pucéran mosakszom a konyhában a nyitott ablak mellett, s annyi baj legyen, ha a szemben lakó öregúr előveszi a látcsövével; mindketten élvezzük az Isten adta gyönyörűséget, ennyi az egész; s ezért én még nem vagyok rossz lány, és nem kell két órán át együtt sírnom veled, hogy megvigasztalódj. Jaj, szegény bogárkám, soha az életben nem fogod tudni, el sem tudod képzelni, milyen könnyű az élet – nélküled! Milyen jó, ha az ember végre rátalál önmagára, s olyan, amilyennek a Jóisten megteremtette.

JULIEN De én féltékeny voltam, mert szerettelek. Ha egy másik férfi beléd szeret, az is olyan féltékeny lesz, mint én.

COLOMBE Nem. Vagy csak nevetni fogok rajta, és az élet azért nem lesz szomorú.

JULIEN Armand nem szeret téged! S te tudod is!

COLOMBE De tudom, hogy úgy szeret, ahogy én akarom, hogy szeressenek. És ez nekem elég. Elévődik velem, bókol, hízeleg, mondja, hogy szép vagyok, figyelmes, kis ajándékokkal lep meg, törődik velem.

JULIEN Veled! Veled! Most már csak magaddal törődsz!

COLOMBE Igen, bogaram, tanultam. Ugye, most hasra esel, hogy én is létezem?

JULIEN *(kiáltva)* De én szenvedek, Colombe!

COLOMBE Igen, Julien, ez bizony szomorú. De régen én is szenvedtem.

JULIEN Amikor én okoztam fájdalmat neked, nem készakarva tettem: azért oktattalak, dorgáltalak, mert szerettelek.

COLOMBE *(szárazon)* Nem, Julien, csak magadat szeretted.

JULIEN Ne beszélj butaságokat!

COLOMBE A képzeleted szülte lényt szeretted bennem, akivé tenni akartál, nem pedig engem. Most pedig én azt akarom, olyannak szeressenek, amilyen vagyok, apró jó tulajdonságaimmal és hibáimmal. Azt akarom, hogy valakinek öröme teljék abban, hogy szeret. Te sohasem örültél neki. Te sohasem fogod tudni megérteni a nőket, pedig a nők semmi másra nem jók, mint az örömré. S ettől nem szabad megfosztani őket. De most elkésem, Julien, mindent megmondtunk egymásnak, hadd menjek fel átöltözni.

JULIEN *(megragadja a csuklóját)* Nem.

COLOMBE Eressz el.

JULIEN Nem.

COLOMBE Goromba disznó! Fáj. Már csak arra vagy képes, hogy bánts. Te vagy az erősebb. Azt hiszed, valaha is elfelejtem azt a pofont, amivel már egyszer megtiszteltél? Tévedsz, én nem felejték el semmit. Gyérünk, ne zavartasd magad, üss pofon megint! Te vagy az erősebb.

Közben a munkások elvittek minden díszletet és a bútorokat is egyenként, kivéve a hencsert, amelyre dulakodás közben lehuppantak. A díszletezők odalépnek

DÍSZLETEZŐ Julien úr, a hencsert is el kell vinnünk.

Julien szótlanul félrehúzódik, a munkások elviszik a hencsert. Julien magához szorítja a feleségét, egyedül vannak, egymással szemben a nagy, csupasz színpad közepén, amelyet már csak egy próbálámpa világít meg

JULIEN Ide figyelj, Colombe. Buták vagyunk, hogy így kiabálunk. Most én akarok beszélni veled szép nyugodtan. Meghallgatsz?

COLOMBE Nem.

JULIEN *(megragadja a csuklóját)* Mégis meg kell hallgatnod!

COLOMBE Te vagy az erősebb. Ha akarod, meg is ölhetsz. Szegény megsalt férj! Még az az esélyed is megmarad, hogy felmentenek.

JULIEN Csak egy dolgot szeretnék kérdezni tőled. Megígéred, hogy válaszolsz?

COLOMBE Attól függ. Halljuk.

JULIEN Amikor az előbb beléptél az öltözőbe, mért borultál a nyakamba?

COLOMBE (*szelíden*) Örültem a viszontlátásnak. Őszintén.

JULIEN Miért voltál olyan aranyos, hogy nyugtalankodtál miattam?

COLOMBE Nem szeretném, ha rossz sorod lenne.

JULIEN És aztán, amikor faggattalak, amikor gyanakodtam, miért tagadtál, mintha sohasem vétkeztél volna? Miért esküdtél meg nekem, hogy engem szeretsz?

COLOMBE Olyan butaságra gyanakodtál, azt csak nem ismerhettem be... S az igazságot se mondhattam meg, hogy még nagyobb fájdalmat okozzak. Nézd, azért én szeretlek, holnap elutazol, félttem, hogy nagyon szenvedsz majd ott egyedül. Szerintem jobb lett volna, ha még nem tudod meg.

JULIEN Miért fogtad meg a kezem, miért csókoltad meg, miért fontad magad köré?

COLOMBE Hogy higgy nekem, s hogy legyen egy kis örömed.

JULIEN És ha nem faggattalak volna Armand felől, ha hittem volna neked, vacsoráról hazajövet odafeküdtél volna mellém?

COLOMBE Oda.

JULIEN Megölelhettelek volna, az enyém lettél volna?

COLOMBE (*kissé félvállról*) Hát persze.

Kis csend

JULIEN (*suttogva*) Nem értem.

COLOMBE Te sose értesz semmit. Mondtam, hogy azért még szeretlek. Ott vagy messze egyedül, három hónapig nő nélkül éltél, hiszen jól tudom, szegény bogaram, hogy nem csaltál meg. Ha nem tudtad volna meg, mi történt, csak nem gondolod, hogy kitaláltam volna valamilyen migrénehistóriát vagy hasfájást, hogy megfossilak ettől az örömtől. Szörnyeteg azért mégse vagyok...

JULIEN És úgy csináltad volna, mint egy ringyó, élvezet nélkül?

COLOMBE (*suttogva, őszintén*) Miért élvezet nélkül? Hisz szeretem, ha simogatsz.

JULIEN (*kiáltva*) És Armand?

COLOMBE Azt is szeretem, de az nem ugyanaz, ennyi az egész. Zseniálisan bonyolulttá tudsz tenni mindent.

JULIEN De csak nem mondtad volna meg neki?

COLOMBE (*felháborodva*) Eszem ágában sem volt! Semmi köze hozzá. Mit képzelsz, szegény bogaram? Armand nem rendelkezik felettem! Még csak ez hiányoznék! Igaz, jóban vagyunk, tetszünk egymásnak... De te a frontról jöttél meg, vagy majdnem... Csak merészelt volna valamit mondani! Tudd meg: sohasem engedtem meg, hogy bármi rosszát mondjon rólad. Megkérdezheted tőle, hagytam-e egyetlenegyszer, hogy csúfoljon? Végül is minek nézel engem?

Kis csend. Az elkábult Julien már semmit sem mer kérdezni. Colombe szelíden szól

Bogaram, ugye most megengeded, hogy átöltözzem! Már bizonyára türelmetlenkednek a kocsiban. Megígérem, nem maradok későig a Maxim's-ban, nagyon gyorsan hazamegyek hozzád.

JULIEN (*mintha önmagától kérdezné*) Pedig, ugye, Colombe, úgy is nagyon szerettük egymást?

COLOMBE Igen, bogaram.

JULIEN Kicsit szégyellem megkérdezni... Nemcsak tetteted?

COLOMBE Nem, bogaram, soha.

JULIEN De hát akkor miért, mondd, miért? Nem bírom megérteni. Hisz nem olyan régen mentem el. Most nem úgy van, mint háború alatt, amikor a nők a végén már nem bírják egyedül, és egy este odaadják magukat az első jöttmentnek, azt sem tudva, mit tesznek... Neked nem volt muszáj... Mondd, és Armand ölelését jobban szereted?

COLOMBE Nem, bogaram.

JULIEN (*alázatosan kérdezi*) De legalább annyira, mint az enyémet?

COLOMBE Hát azt hiszed, hogy méricskélem én azt! Csuda pofák vagytok ti férfiak, azt hinné az ember, nektek csak ez számít. Ez a mániátok! Csak nem járhattam Armand-nal, nem hagyhattam, hogy udvaroljon, egész nap velem foglalkozzon, és a végén nemet mondjak. Igazán törhetnéd magad egy kicsit, hogy megértsed a dolgokat!

JULIEN (*fájdalmasan kiáltja*) De hisz egyebet se teszek!...

COLOMBE De hogy úgy értsd meg, ahogyan mi, nem pedig mindig, ahogyan ti!

JULIEN Tehát, ha itt maradtam volna, ha nem jövök rá semmire, akkor egyszerre szerettél volna mindkettőnket? Jaj, mennyire szégyellem magam...

COLOMBE (*bosszúsan ismétli*) Ha így, ha úgy!... Az én életem nem csupa ilyen „ha”! Ha itthon maradtál volna, megláttam volna, mit teszek. De nem maradtál. Így az egész részben a te hibád! Ne mindig másokat vádolj! Jobban tetted volna, ha nem hagysz egyedül...

JULIEN De hát nekem is be kellett vonulnom egyszer, mint mindenkinek...

COLOMBE Ha annyira szerettél, miért nem szuperálttad ki magad? Felajánlották, hogy elintézik, de te nem fogadtad el. Akkor jöttem rá, hogy csak magadra gondolsz, s hogy most már nekem kell magamra gondolnom, egyes-egyedül nekem, ha azt akarom, hogy valaki gondoljon rám!

JULIEN (*hirtelen ellágyul*) Szegény kis Colombe...

COLOMBE (*ő is azonnal ellágyul a saját sorsán*) Igen, szegény kis Colombe. Azt hiszed, mindez olyan könnyű egy nőnek! Azt hiszed, a szenvedéstől megszépül az ember?... Jaj, most hogy fogok kinézni? Milyen butaság!

JULIEN Szegény kis kétgarasos Colombe... Csak a randevúra gondolsz... Én úgy szerettelek téged, mint egy kisfiú szereti az anyját, mint egy kisfiú szeret egy másik kisfiút, akivel vérszerződést kötött egy éjjel a kollégiumban; mint egy kis bajtársat, akivel életre-halálra szóló véd- és dacsövetséget kötünk, egész addig, amíg együtt megöregszünk, kis, törékeny, ősz aggastyánok leszünk, és már nincs más dolgunk, mint hogy egymás mellett becsukott szemmel felidézzük a múltat. S mi több, mint egy igazi nőt. Jóban-rosszban, amikor jeleneteket rendeztünk és amikor hallgattunk – mert amikor már kiismeri egymást az ember, nincs szükség szavakra... S a történetek mögött ott volt az, hogy én szépen lemondtam a férfiszabadságról, a kalandokról, mindarról, amit a többi fiúval álmodtam, a sivatagról, a tengerekről és a lányokról, akiket megpillantottunk az utcán, s akiket otthagytunk... Mindaz, amit megbánás nélkül neked adtam, hogy ilyen nevetséges kis vénség legyen belőlem, nevetséges, de melletted minden jóval elhalmozott kis öreg-

úr, aki kikap a pipájáért, akinek könyörögnie kell, hogy megkapja a két garast az újságra. Nekem ez elegendő kalandnak tetszett egy egész emberi életre – mert én szerettelek.

Kis csend. Colombe egykedvűen, bár kissé sértődötten mondja

COLOMBE Most aztán mehetsz utazni! Leszólíthatod a lányokat az utcán. Felajánlhatod nekik megint, hogy elviszed őket, mint nekem, két évvel ezelőtt.

JULIEN (*szelíden*) Igen, felajánlhatom.

COLOMBE Jaj, már szinte látom lelki szemeimmel: hogyan szédíted meg őket, hogyan kápráztatod el őket, mint engem, azzal a bánatos képeddel, a lázadásoddal és a te drága, nagy, érzékeny lelkeddel. Jaj, milyen ostoba, milyen hülye voltam, hogy meghallgattalak...igazi kis liba.

JULIEN (*megragadja a csuklóját és örülten kiáltja*) Ne mondj rosszat erről a két évvel ezelőtti Colombe-ról. Őt megőrzöm! Ő az enyém.

COLOMBE A tiéd, szegénykém? Csak nem képzeled, hogy azt az akkori énemet ismerted? Ugye, azt hitted, valami kis angyal áll ott a virágboltban, várja a vén széptevőket, akik mindennap felkeresik, hogy virágot tűzzenek a gomblyukukba? De ugye a csokrokról nem hallottál, amiket házhoz kellett vinni az esküvőre, amikor az örömatya nagyon odavan, s elmondja: mennyire egyedül érzi magát... És ugye a temetésekre vitt koszorúkról sem hallottál: a halálszagú házban mindig akad egy fiatal unokaöcs, aki nem olyan bánatos, mint a többi, s aki becsalja az embert egy kis zugba. És a boltosról sem hallottál, ugye, aki ott leskelődik az alagsorban, ahol a kosarak készülnek, és a kifutófiúkról se? Azt hiszed, talán ők mind angyalok voltak? Őrizd meg, ha jólesik, a te cukorbaba Colombe-odat, de tudd meg, ezt a kis mimózát éppen úgy álmodtad, mint a többit, szegény bogaram.

JULIEN (*a karjába zárja, s örülten rázza*) Megtiltom, hallod, megtiltom, hogy őt is bemocskold!

COLOMBE Jogom van hozzá. Elvégre rólam van szó.

JULIEN (*kiáltva*) Nincs! (*Nézi a karjában szánalmasan és gyűlölködve vergődő nőt, majd hirtelen mondja*) Látod, attól félek a legjobban, hogy egyszer olyan ocsmány leszel, hogy már nem is tudlak szeretni. Attól a gondolattól, hogy teljesen egyedül leszel a világon, a te kis durcás

arcoddal, a szegény kis boldog-boldogtalannak felkínált melleddel, szerencsétlen, mocskos kis kalandjaiddal, szegény kis önző lelkeddel – az én szerelmem nélkül.

COLOMBE (*egykedvűen*) Nagyon fáj, Julien, és csupa kék folt lesz a karom, ami nem valami nagy előny az én szakmámban.

JULIEN (*hirtelen elereszti*) Jó. Elkéssel. Most már mehetsz. Menj fel öltözni.

Colombe félrefordul, és mihelyt elereszti, el, vissza sem fordul. Julien tekintetével követi, majd hirtelen kiáltja

Colombe!

COLOMBE (*visszafordul*) Mi bajod van még?

JULIEN (*zavarban*) Semmi. (*De mégis rászánja magát*) Ha az öltözködés közben mégis úgy gondolnád, jobb, ha nem megy el velük, én itt megvárlak.

Colombe alig észrevehetően vállat von, elfordul és eltűnik. Julien tanácstalanul magára marad a színpad közepén. Egy díszlettartó mögül La Surette bukkan elő, szűk felöltőjében és nevetséges kalapjában. Úgy tesz, mintha valamit elrakna, hogy Julienhez férközzék és megszólal

LA SURETTE Micsoda bestiák, nem igaz? Mindent megadunk nekik, barom módra húzzuk az igát értük, hagyják magukat etetni, cirógatni, babusgatni, mint a kiskutya, hisz ugye olyan édesek, meg-megnyalják a kezünket, de ha egy másik kis göndör pincsi elsétafikál mellettük, sitty! illa berek, nádak, erek... Én is voltam nős, Julien úr... Az édesanyám vidékről szerzett feleséget... Kissé kövér meg kissé együgyű volt; nem valami kifinomult személy persze, de hát szavatoltan új és tartós volt, jó strapacikk! Azt is megvallom: kissé bizalmatlan voltam. Két nővér közül kellett választanom: a rútabbat vettem el, nehogy baj legyen. Ilyen ronda debellát még nem szült a föld! Valóságos szörnyeteg. Ráadásul még kancsított is! De hát én csak amolyan kis egzisztencia vagyok, nem azért vettem el, hogy mutogassam. Úgy gondoltam: az ágyban ér annyit, mint a többi, ami pedig a háztartást illeti, közismert: a csúnya nő – jól seper! De az ilyen cicácskáknál egy fabatkát se

ér az óvatosság. Képzeld: elmegyek egy ötnapos turnéra, egy nappal előbb jövök haza, és mit gondol, mit találok az ágyamban hazajövet, egy gyászhuszárt, Julien úr! Egy halottvivőt, aki alattunk lakik. Egy nyúlszájú fickót, anyaszült meztelenül mind a ketten! Nahát, igazán szép látvány volt, mondhatom.

JULIEN *(fojtott hangon)* Hordd el magad, La Surette! Hagyj békén.

LA SURETTE Miért, Julien úr, ilyenkor rossz egyedül... Inkább menjünk le, igyunk egy pohárral a kocsmában. Majd mesélünk egymásnak.

JULIEN *(nyögve)* Jaj, nem! Olyan csúnya a história. Minden olyan csúnya. *(Ráront)* Takarodj, hordd el magad, ostoba! Nem félsz, hogy megöllek?

LA SURETTE *(ijedten elinal)* Jó, jó, már itt se vagyok... *(Amikor aztán jó messze van, gyűlölködve kiáltja vissza)* De kollégák közt, Julien úr, ez nem járja!... *(Vihogva el)*

Julien úgy néz szét, mintha hirtelen üldözőktől félne. Feltűnik a megöregedett, kendőkkel és plédekkel felszerszámozott, botjára támaszkodó Alexandra Georges-né kíséretében. Julien feléje szalad, s hirtelen felkiált

JULIEN Mama, mama!

ALEXANDRA Hogyhogy, mama? Tán megbolondultál? Tágulj innen! Összeborzolsz.

JULIEN Olyan boldogtalan vagyok, mama...

ALEXANDRA Ki mint vet, fiam, úgy arat.

JULIEN Szerettem, mama, szeretem, mindig is szeretni fogom.

ALEXANDRA Az apád is egy egész életen át akart szeretni, és én éppen ettől ijedtem meg. Micsoda téboly! Miért akarjátok, hogy a szerelem egy egész életre szóljon? Miért izgat benneteket annyira az örökkévalóság? Először is, mit jelent az, hogy az „egész életre”? A divatjamúlt kalap, cipő, ékszer helyett újat vesz az ember, a házból elköltözik. Kérdezd csak meg az orvosokat, megmondják neked, hogy az embernek hétévenként minden sejtje kicserélődik. Öregszünk, helyben rotadunk el, egész életünkön át lassú tűzön rotyog a hullánk, hogy aztán szépen kész legyen, amikor belevájják magukat a férgek; mihelyt megszületünk, máris megindul a felbomlás... Miért akarsz hát, hogy csak az érzések ne változzanak? Micsoda marhaság, fiam! Az iskolában ver-

ték a fejedbe neked meg az apádnak ezeket a római jellemeket. Nagyon is elhittétek mindketten, ami a könyvekben van, ezért nem tudtátok megtanulni, milyen az élet! Ha a te szegény ezredes apád is tizenhárom éves korában kezdte volna a Folies-Bergères-ben, nem lett volna öngyilkos. Megtanulta volna, hogy a kellő helyére tegye a szerelmet! Na, gyerünk, Georges. Hozd a fáslimat a térdemnek és a piruláimat! Három napja nem valami jól érzem magam, székrekedésem van, és kétszáz alexandrinust kell megtanulnom holnap reggelre.

JULIEN (*visszatartja*) Mama, azért úgy látom, te is sokat szenvedhettél. Öreg vagy. Szenvedés nélkül nem lehet megöregedni... Nem tudsz nekem mást mondani? Olyan egyedül érzem magam ma este...

ALEXANDRA Mindig is egyedül leszel, mint az apád... Mindig egyedül leszel, mert csak magadra gondolsz, mint ő. Azt hiszitek, én vagyok az önző... Nem azok az igazi egoisták, akik napról napra aprópénzre váltják kis örömeiket. Nem ezek a veszedelmesek, ezek nem kérnek többet, mint amit adnak. Meg-megcirógatják egymást, jó napot kívánnak egymásnak, ha te adsz, én is adok, örömet szerzünk egymásnak, hoci-nesze, ki-ki tudja, mennyit ér neki a másik, s aztán szépen elválunk, folytatjuk a kis hangyaéletünket, hogy megéljünk, egyedül a zsigereinkkel, hiszen csak ezeket mondhatjuk igazán magunkénak. A kákán csomót keresőktől, a kerékkötőktől kell félni, akik nem akarják, hogy minden szép simán menjen, a nagyképűektől, a mindent komolyan vevőktől, attól, aki minden lében kanál, aki mindenáron ránk tukmálja nagylelkűségét, aki csak úgy csöpög a szívességtől, akinek megszakad a szíve a segítőkészségtől, és vérző szívét tálcán kínálja nekünk... Köszönjük, nem kérünk belőle, nem kell nekünk az ilyen pacalpörkölt!

JULIEN (*felnyög*) De én szeretem!

ALEXANDRA Jó! Ez tény. De ő már nem szeret. Ez is éppolyan tény. Hát akkor mit akarsz, mit csináljon? Azt, hogy úgy tegyen, mintha egész életén át szeretne, mert véletlenül te szereted őt? Hogy hetven esztendőn át eméssze magát, mert neked ez jó?

JULIEN De hisz mindent megadtam neki.

ALEXANDRA Pacalpörköltet! Csak a zsigereidet adtad neki, mint az apád. És ha ő már megcsömörlött tőle és most másra éhes? Azt hiszem, jogában áll. Eredj hát, feküdj le szépen, és holnap reggel menj katonásdit játszani. Ott a táborban keresett cikk a pacalpörkölt, minél többet kí-

nálsz belőle, annál jobb szemmel néznek rád. A haza nagy pacalfogyasztó. Franciahtonak mindig nagyon kell, de nekünk nem. Na, gyere, Georges! Megvan a pokrócom? Már megint kezd hasogatni a jobb térdem... *(A küszöbről kiáltja)* Talán egy kis pénzt akartál kérni tőlem?

JULIEN *(szelíden)* Nem, mama, nem pénzt, köszönöm.

ALEXANDRA Ahogy akarod! Sok szerencsét! És ha nem akarod úgy végezni, mint az apád, ne egyen a nyávályá folyton, fiam.

A két nő el. Julien egyedül marad a puszta színpadon, a díszletek között álló zongorához megy és felemeli a fedelét... Leüt néhány akkordot. E pillanatban betipeg Georges-né egy kosarat hozó pincérrel

GEORGES-NÉ Julien úr, Julien úr!

JULIEN *(megfordul)* Mi az?

GEORGES-NÉ Látja, mégis milyen aranyos jó szíve is van a kedveskének!... Elküldte a Maxim's pincérét egy fél üveg finom pezsgővel, egy tucat osztrigával, egy szép csirkecombal és egy kis libamájjal. Hol akarja, hogy kipakoljuk az egész cókókot, itt vagy az öltözőben? Látja, mégiscsak milyen kedves! Azt gondolta: nem akarom, hogy az én kis férjem éhezzen, mialatt én lakmározom, s mindenből a legjobbat küldte el!...

JULIEN *(kiegyenesedve kiáltja neki)* Takarodjanak, azonnal takarodjanak mindketten! Gyorsan, gyorsan, könnyölgök, maguk túl buták, túl ocsmányok. Gyerünk, gyorsabban, nem látják, hogy nem bírom tovább?

GEORGES-NÉ *(megrémül és maga után vonszolja a pincért)* Jó, jó, megyünk, nem kell azért ennyire kiabálni, nem csináltunk mink semmi rosszat. No, jöjjön, jöjjön... Meglátjuk, mit csinálunk vele... Egy ilyen jól megpakott, takaros kis kosár! És még egy szelet izletes torta is van benne! Hát nem rémes, hogy visszautasítja ezt a sok finom falatot, amikor vannak szegények, akik éhen halnak... A férfi mind egyforma: nem érdemes kedvesnek lenni hozzá... Egyik önfejtőbb, mint a másik.

Mindketten el.

Julien lerogy a zongorára, arcát kezébe temetve... Hallatszik, amint egy távoli, szinte kísérteties zongora átveszi azokat az akkordokat, amelyeket

Julien az imént játszott. De ő, úgy látszik, nem hallja, ráborul a billentyűkre.

A fény lassan teljesen kihuny.

Mialatt sötét van, a zongora tovább játssza az egyre közelebről szálló keringőt, s most már úgy hallatszik, mintha a színpadról szólna.

Valóban, amikor ismét kigyúl a fény, Julien újra civilben van, és ugyanazon a helyen most már ő zongorázik.

A színpad még mindig csupasz és csak a próbálámpa világítja meg, de a napfény is beáramlik a padlásablakon. Félig kinyílik a bal oldali színpadi ajtó, és Colombe ismeretlen kis szegényes ruhában jelenik meg, nagy virágkosarat cipelve. Zavarban van, nem ismeri a járást. Észreveszi Julient és megkérdezi tőle

COLOMBE Bocsánatot kérek, uram, Alexandra művésznő öltözője merre van?

JULIEN *(miközben tovább zongorázik)* Az első emeleten, kislány, de itt is megvárhatja. Minden pillanatban lejöhet próbálni, én is őt várom. Így legalább megspórol egy emeletet meg egy irtózatot vihart, ugyanis a művésznő odafenn most éppen tör-zúz.

COLOMBE Valami baj van?

JULIEN *(tovább játszik)* A színházban mindig van valami baj, kislány.

COLOMBE Egy ilyen nagy művésznő! Olyan furcsa érzés, hogy mindjárt találkozom vele.

JULIEN S ha találkozik vele, még furcsábban fogja érezni magát.

COLOMBE Ugye, nagyon szép?

JULIEN Nagyon. Mint egy műemlék. Mint a Louvre...

COLOMBE Jaj, de rossz nyelve van. Azért talán mégsem olyan idős?

JULIEN Nem egészen olyan vén, mint a Louvre, de nyugodjon meg, majd lesz.

COLOMBE Hány éves is most pontosan?

JULIEN Száz.

COLOMBE Ne vicceljen! Láttam játszani. Egyszer kaptam szabadjegyet.

JULIEN Ó, a színpadon más, egy csapásra nyolcvan évet fiatalodik. Alig húszéves, olyan szemérmes, olyan üde... Fél évszázada minden este legkedveltebb szerepe az, amikor repesve-remegve rádöbben a szerelemre. Így őrzi meg az ifjúságát...

COLOMBE Maga bizony elég rossz hozzá, ahhoz képest, hogy együtt dolgozik vele. Mi lenne, ha hallaná?

JULIEN (*még mindig a zongora mellől*) Már megszokta. Ugyanis én vagyok a fia...

COLOMBE (*meglepetten felugrik*) A fia?

JULIEN Igen, de nem vagyok valami büszke rá. Mellesleg ő sem.

COLOMBE De hát akkor fiatal! Na látja, ugye, hogy hazudik...

JULIEN (*mosolyogva fordul meg a zongoraszéken*) Miért?

COLOMBE (*dadogva*) Mert, maga, maga nagyon fiatal...

JULIEN (*is dadog, hirtelen elpirul*) Nem nagyon szeretem a bókokat, ezzel szemben maga, maga igazán csinos... (*Hirtelen kis feszélyezett csend telepedik rájuk*) Jó dolog virágoslánynak lenni?

COLOMBE (*ettől fogva mind a ketten mintha álomban beszélnének*) Nem mindig olyan jó, mint ma...

JULIEN Sok mindenkivel lehet dolga...

COLOMBE Igen, de tudja, virágot főleg az öregurak vásárolnak.

JULIEN (*akaratlanul is elkiáltja magát*) Annál jobb!

COLOMBE Miért?

JULIEN (*elpirul*) Csak.

Kis szünet

Ha gazdag leszek, én is veszek magától, de én magának is adom.

COLOMBE Igazán?

JULIEN Igazán. Nem szokott kapni?

COLOMBE Soha.

JULIEN A kedvesétől sem?

COLOMBE (*szelíden*) Nincs kedvesem.

JULIEN (*hirtelen feláll, és levág neki egy rózsát a kosárból*) Akkor fogja! Máris kezdem.

COLOMBE (*rémülten kiált fel*) Jaj, a kosaram! Megbolondult? Micsoda ramazuri lesz ebből...

JULIEN Majd én elintézem, hiszen már abból is mindenképpen kalamajka lesz, hogy itt vagyok.

COLOMBE (*besztvja a rózsája illatát*) Érdekes, én csak akkor szagolom, ha az enyém... A mamája nem szereti, ha bejár a színházba?

JULIEN Nem nagyon.

COLOMBE Fél, hogy rossz társaságba keveredik?

JULIEN (*felnevet*) Jaj, hogy maga milyen aranyos!... Nem... Nem erről van szó, attól fél, hogy megvágom. Én ugyanis egyedül élek, zongorázni tanulok, napi nyolc órát klimpírozok, hogy később hangversenyezhessek, így hát nem sok időm marad pénzkeresésre... Néha kénytelen vagyok hó végén kölcsönkérni tőle. A lehető legritkábban, mert nem nagyon van ínyemre. Neki sem, egyébként.

COLOMBE Szép dolog, ha büszke az ember.

JULIEN Szép, de kellemetlen.

COLOMBE Ha én szeretnék egy férfit, örülnék, ha büszke lenne. Az igazi férfi ne fogadjon el semmit sem ingyen.

JULIEN Így lett belőlem a família szégyene. Ha nem zongorázom, akkor veszekszem valakivel...

COLOMBE Csakugyan nyolc órát játszik naponta?

JULIEN Igen. Addig legalább nem bántok senkit.

COLOMBE Milyen jól játszhat!

JULIEN Még nem, de nemsokára.

Zavarban vannak, nem tudják, hogy folytassák a beszélgetést

Mondja, a virágoslány sokat keres?

COLOMBE Ó, a borraivalóval havi száz frankra is felmegy.

JULIEN Akkor maga is olyan, mint én... Mondja, mi lenne, ha egy este megvárnám a bolt előtt, s elvinném vacsorázni... Ugye maga nem venné rossz néven, ha nem Larue-höz vinném?

COLOMBE Azt sem tudom, hol van, de Pocardinál már voltam.

JULIEN (*vidáman*) Jó, hát akkor elmegyünk Pocardihoz! Fene bánja, akármennyibe kerül. Ha belegebed is, tejelni fog az öreglány.

COLOMBE És mind megesszük azt a sok előételt?

JULIEN Meghiszem azt. Még repetázunk is!

COLOMBE De mikor?

JULIEN Ma este! Minek várjunk?

COLOMBE (*rémülten*) De hogy találkozunk? Ma már nem megyek vissza a boltba. Ez az utolsó utam.

JULIEN (*feláll és kézen fogja*) Akkor menjünk azonnal.

COLOMBE De a kosaram!

JULIEN Itt hagyjuk. Elég nagy. Majd csak megtalálják.

COLOMBE (*hirtelen gyakorlatiasan*) Talán mégis jobb lenne, ha megvárnánk a borraivalómat.

JULIEN (*ő is észhez tér*) Igaz. Jaj, de buta vagyok. Jól néznénk ki Pocardinál! Alig egy frankom van.

COLOMBE Tudja, most az egyszer azonnal belemegyek mindenbe. Pedig általában nemet szoktam mondani.

JULIEN (*előtte állva, innepélyesen*) Általában én sem hívok meg senkit, részemről is ez az első eset. Mondja, maga szerint lehetséges ez?

COLOMBE Micsoda?

JULIEN Hogy két ember rögtön így megtetszik egymásnak? Tetszeni, az semmi – az ilyesmi sokszor megesik... De az, hogy hirtelen az ember olyan jól érzi magát, semmi másért, csak azért, mert itt vagyunk együtt.

COLOMBE Nem tudom.

JULIEN (*odaiül mellé a padra, és átöleli a vállát*) Maga most jól érzi magát?

COLOMBE Jól.

JULIEN És sokszor érez ilyesmit?

COLOMBE Nem.

JULIEN Én soha. Megmondom magának, jobb, ha megtudja, mielőtt elviszem Pocardihoz; én komisz ember vagyok. Senkit se szeretek. Mindig mindenkivel összeveszek. Mindenki utál.

COLOMBE Az lehetetlen.

JULIEN De igen, mert senkihez sem vagyok kedves. Nem tudok.

COLOMBE Pedig én úgy találom, hogy maga kedves ember.

JULIEN Érzem, hogy magával tudok – fantasztikus. Volt már az állatkertben?

COLOMBE Voltam. De miért?

JULIEN Szereti a medvéket? Tetszenek magának a nagy mancsukkal? Én is ilyen medve vagyok. Lenne kedve megszelídíteni?

COLOMBE (*nyájasan, miközben Julien magához szorítja*) Az ilyen medvének nagyon erős karja lehet. Jó meleget tart az ember körül, mindenkitől megvédi. Amit a medve mond, az biztosan mindig igaz – és örökre szól.

JULIEN Igen. Mindez így van. De azért mégis mindig egyedül vagyok, mert a kislányok nem nagyon szeretik a medvét.

COLOMBE Én bizony még nem nagyon tudom, hogy mit szeretek, mit nem, de most nagyon jól érzem magam. Ez biztos. Csak egy kicsit félek, mert talán nagyon gyorsan megy a dolog.

JULIEN Én még jobban félek, mint magácska, mert már olyan régóta szerettem volna olyan lányra lelni – aki szereti a medvét.

COLOMBE *(szelíden)* A többi fiúval szívesen feleseltem, csúfolódtam. De magával nem.

JULIEN Jaj, ha mégis igaz lenne ez az egész! Ha megtörténhetne, mint a regényekben, ilyen hirtelen és mégis örökre. De legalább esküdjön meg, hogy hű lesz hozzám ma estig. Nem kérek sokat, csak amíg elmegyünk a vendéglőbe.

COLOMBE *(kissé ellágyultan nevet)* Esküszöm.

JULIEN Köpjön ki!

COLOMBE *(köp)* Tessék!

JULIEN *(félszegen)* Csókoljon meg. Nem túl korán kérem?

COLOMBE *(habozás nélkül)* Nem. *(Odatartja az ajkát)*

Julien megcsókolja, s hirtelen örülten kiabálva feláll

JULIEN Jaj, ez túl szép, túl szép így egyszerre! Hát talán mégis szép az élet? Talán mégsem olyan ocsmányok, olyan gonoszak az emberek, mint amilyenek látszanak? Ki tudja, talán a mamám is bájos és fiatal? Minden lehetséges... Jaj, ha mondom magának, ez túl szép! Sebaj, ezt meg kell ünnepelni! Adok még egy szál virágot.

COLOMBE *(rémülten)* Jaj, uram, uram, akkor vége a kosárnak!

JULIEN *(megfogja a kosarat)* Igaza van. Ne garaszkodjunk, magának adom az egészszet.

COLOMBE *(jajgatva)* De uram, én az édesanyjának hoztam... *(Hirtelen megkérdezi)* Uram... Hogy is hívják?

JULIEN Juliennnek, és magát?

COLOMBE Colombe-nak.

JULIEN *(vidáman kiáltja)* Colombe! De mi van ma este, hogy hirtelen minden olyan szép?

Alexandra egész sleppje kíséretében beront. Költőkirály, Desfournettes, La Surette... stb.

ALEXANDRA A nyávályá egye meg őket, nyávályát se ér egyik se! Ripacs banda, és itt a bemutató a nyakunkon. *(Meglátja Julient, sipítva)* Hát te mit keresel itt már megint? Még csak ez a nyávályás kölyök hiányzott.

JULIEN Drága kis mamám, nem látod, hogy a virágoslánnyal csókolózom?

ALEXANDRA *(a többiek felé fordul, nem érti)* Mit mond?

JULIEN Drága kis mamám, légy már egyszer olyan, mint a színpadon, légy nagylelkű!

ALEXANDRA *(gépiesen kiáltja)* Nincs pénzem!

JULIEN Nem pénzt kérek. Ez a lány virágkosarat hozott neked, s mint-hogy neked már tizenkettő rothad az öltöződben, és én őt nagyon aranyosnak találtam, hát nekiadtam.

ALEXANDRA *(még mindig nem ért belőle egy kukkot sem)* Hogyan? Hogyan? Mit adtál neki?

JULIEN A kosarad.

ALEXANDRA Egy kukkot se értek az egészből. Most próbálunk. Gyere vissza a főpróba után. Kisasszony, tegye le ide a kosarat. La Surette! Adjon neki tíz garast, nem: ötöt. Maga meg, direktorom, intézze el, hogy ma este újabb tíz lány énekeljen próbát. Mégiscsak képtelenség, hogy nem akad egy jó abból a sok kislányból, akiket az irodájában letarolt.

DESFOURNETTES De hát az a kis barna ma délután...

ALEXANDRA Az a délutáni kis barna valóságos varangy. Nem olyan lányt kérek magától, akinek a csinos popsija tetszik magának, hanem olyat, aki képes jól eljátszani a szerepet.

DESFOURNETTES *(vállat von)* A szerepet, a szerepet! Azért ne túlozzunk. Csak egy dalt kell énekelnie és két szót szólnia. Hát még egy icipici szerepecskét sem ígérhetek a saját színházamban egy lánynak, aki tetszik nekem? Hát akkor mire vagyok én jó itt?

ALEXANDRA Hogy fizesse a gázsit, direktorom! És tőlünk még szép, hogy elfogadjuk a pénzét! Pénze mindenkinek van. A tehetség a ritka! A kislánytól, akire ez a szerep vár, nem kérdezzük, mit csinált a maga

irodájában, arra mi fütyülünk, nekünk csak az a fontos, hogy tehetséges legyen.

DESFOURNETTES De legalább próbálja ki! Állítom, hogy csak úgy csöpög a tehetségtől.

ALEXANDRA (*vihog*) Hogy csöpög, azt elhiszem! De hogy a tehetségtől?...

KÖLTŐKIRÁLY (*már egy ideje Colombe körül forgolódik, most felkiált*) De hát mi bolondok vagyunk, kötni való bolondok. Hova tettük a szemünket?... Milyen szerepről is van szó? Egy kis virágáruslányról az ötödik felvonásban, nemde? Kis virágáruslányról, aki valóban kis virágáruslánynak látszik.

ALEXANDRA Nem pedig kis kurvának.

KÖLTŐKIRÁLY (*megfogja a megrémült Colombe kezét és bemutatja*) De hát itt van valaki, aki mindnyájunknak megfelel! Róla csak nem mondhatja, hogy nem úgy hat, mint egy virágoslány. Ő csakugyan az, még hozzá elragadó.

ALEXANDRA (*lornyonján át vizsgálja*) Kedves. Forduljon csak meg, kicsikém. Mutassa a lábát.

COLOMBE (*rémülten*) A lábam?

ALEXANDRA (*türelmetlenül*) Igen, a lábát! Nem tudja, hova tette? Elég mulyának látszik, mondhatom.

KÖLTŐKIRÁLY Mert fél. Csak mert fél... Na, gyerünk, mutassa a lábát, kislányom... Ne szalassza el a szerencséjét! (*Felhajtja a szoknyáját*) Elbűvölő! Tessék, nézze, elbűvölő a lába, akár a többi mindene.

COLOMBE (*leengedi a szoknyáját*) De uram...

KÖLTŐKIRÁLY Ugyan, húzza csak feljebb, még feljebb... Ne szégyellje! Kislányom, mi kizárólag csak művészi szempontból vizsgáljuk.

JULIEN (*odalép és lehajtja Colombe szoknyáját*) Elég! Most már hagyják békén ezt a kicsikét! Nem látják, hogy egy kukkot sem ért az egészből?

KÖLTŐKIRÁLY De hát én nem bántom...

JULIEN De ha neki nem tetszik. Miért, én talán felhajtom a maga nadrágját?

KÖLTŐKIRÁLY De hát látnunk kell a lábát! A szerep miatt.

JULIEN Én talán kíváncsi vagyok a maga lábikrájára?

KÖLTŐKIRÁLY Ne legyen nevetséges, nem az én vádlimról van szó.

JULIEN (*ráront*) De igenis, éppen arról! Addsza-nesze: ha én egyszer látni akarom!

KÖLTŐKIRÁLY (*rémülten hátrál*) De hát ez esztelenség! Ez megbolondult!

ALEXANDRA (*leinti Julient*) Elég, Julien! Rossz vicceid vannak. Mondjuk, hogy szép a lába. De vajon énekelni tud-e?

KÖLTŐKIRÁLY (*a sarokból kiáltja*) Persze hogy tud! Meg vagyok róla győződve, hogy tud! Akinek ilyen a szája, bizonyos, hogy tud. (*Az igazgató mellett áll, megragadja a karját*) Ne legyen kicsinyes, drága direktorom! ismerje el, hogy elragadó a lány!

DESFOURNETTES Tagadhatatlan, aranyos. (*Közelebb lép*) Fellépett már valahol, kislány?

COLOMBE Nem, uram, virágárus vagyok.

KÖLTŐKIRÁLY (*átszemléltet*) „Nem, uram, virágárus vagyok!” Nem is csak aranyos, imádnivaló! Én mondom: imádnivaló.

DESFOURNETTES Én vagyok az igazgató. Feljönne hozzám egy délután próbát énekelni?

KÖLTŐKIRÁLY Azt már nem, Desfournettes, nem! Nem fogja ezt is felvinni az irodájába. Művészkirálynő, van egy perce? Addig üssük a vasat, amíg meleg. Kérjük meg azonnal, hogy énekeljen valamit.

ALEXANDRA Szokott énekelni, kislány?

COLOMBE Hát úgy magamnak, igen.

KÖLTŐKIRÁLY (*fellelkesülten kiáltja*) „Hát úgy magamnak, igen!” Micsoda replika! Valóságos kisangyal. Földre szállt nemtő, mindnyájunkat megmentő! Hány éves, cicuskám?

COLOMBE Tizennyolc.

KÖLTŐKIRÁLY S méghozzá tizennyolc éves! Maga a ma született ártatlanság, most nyitja fel szép, nagy szemét a világra. Olyan, mintha Greuze festette volna! Ő az, ő! A kis virágáruslány, akit keresünk! Tüstént írok neki még tizenkét sort, ihletet kaptam tőle! Papírt, gyorsan papirost!...

A direktor a fejét fogja, úgy lesújtja ez az újabb szerencsétlenség

ALEXANDRA (*belefojtja a szót a Költőkirályba, elveszi tőle a papírt meg a ceruzát*) Nem és nem! Egy sort se, tegye el azt a ceruzát, Költőkirály! Már is elég hosszú a darab.

KÖLTŐKIRÁLY (*bosszúsan visszateszi a ceruzát a zsebébe*) Akkor is azonnal meg kell hallgatni.

ALEXANDRA Tudna valamit énekelni nekünk, kislány?

COLOMBE Nem tudom, asszonyom...

ALEXANDRA Tudja a *Szerelmi kék*-t? Azt éneklí a kis virágáruslány a darabban...

COLOMBE Igen, egy kicsit.

ALEXANDRA Na, mindjárt meglátjuk. Julien! Hol van az a tökkelütött? Persze most nincs itt, amikor szükségünk volna rá.

JULIEN (*a zugból*) Itt vagyok.

ALEXANDRA Űlj a zongorához és kísérd.

JULIEN (*nem moccan*) Nem.

ALEXANDRA Miért nem?

JULIEN Fáj az ujjam.

ALEXANDRA Mi baja?

JULIEN Körömggyulladás.

ALEXANDRA Mutasd a kezéd? Hol az a körömggyulladás?

JULIEN Most gyűlik.

ALEXANDRA Hülye taknyos! Miért nem akarsz zongorázni?

JULIEN Mert nincs kedvem! Mert úgy gondolom, jobb lenne, ha békén hagynád ezt a kislányt. Van neki tisztességes mestersége, nyugodt élete. Kisebb gondja is nagyobb annál, semhogy elmenjen ennek a szörnyetegnek az irodájába szerződést kötni.

ALEXANDRA Nem a direktorról van szó! Semmi közöd hozzá! Nyakunkon a bemutató. Szükségünk van valakire. Maga meg mire vár? Énekeljen zongorakíséret nélkül. (*A belépő Armand-hoz*) Armand, drága kicsi Armand-om, le tudod nekünk petyegtetni egy ujjal a *Szerelmi kék*-t?

ARMAND Én? Még Wagnert is, drága anyikám!

ALEXANDRA Tégy nekünk egy szívességet, kísérd ezt a kicsikét, meg akarjuk hallgatni. Az az ostoba bátyád nem hajlandó. Fogalmam sincs, miért. Na rajta, kislány, ne féljen, mindnyájan csak egyet kívánunk, hogy sikerüljön és végre vacsorázni mehessünk.

KÖLTŐKIRÁLY (*közelebb lép*) Imádni való! Imádni való kislány! Én megígérem magának, kicsikém, hogy csinálunk magából valakit. De

nézzék, hogy remeg... Jöjjön, drága kis cicuskám, jöjjön, én nem hagyom el.

ARMAND Na, gyerünk.

COLOMBE (*elkezdi, először alig jön ki hang a torkán a megilletődöttségtől, de aztán egészen kedvesen éneklí*)

„Szerelmi kéj, csupán
egy pillanat...
Szerelmi bú, halálig
megmarad...”

Költőkirály minden szó hallatára lelkesen integet mindenkinek. Sóhajtozik, liheg, a rajongás tetőfokára hág, ilyet még sose hallott. A végén határozottan megöleli Colombe derekát. A lány éneklés közben megpróbál küssé kibontakozni. El akarja húzni a kezét, de a férfi nem engedi. Kis alattomos küzdelem kezdődik, de úgy látszik, senki sem vesz tudomást róla, kivéve Julient, aki odasiet, mindenkit félrelök és elragadja a lányt a Költőkirálytól

JULIEN Most már aztán elég legyen.

Colombe abbahagyja az éneklést

KÖLTŐKIRÁLY (*hebegve*) Mi az, hogy elég? Miért elég?

JULIEN Nem engedem, hogy hozzányúljon.

KÖLTŐKIRÁLY (*még neki áll feljebb*) Valóban megtiltja? És ha szabad érdeklődnöm, milyen címen?

ALEXANDRA (*visítva*) Julien, most már betelt a pohár! Először is, mit keresel itt a színházban, miután megtiltottam, hogy valaha is betedd a lábad?

JULIEN Egy kis pénzt jöttem kérni tőled, a harmadik negyedévi beiratkozásra.

ALEXANDRA Egy fityinget se adok! Takarodj innen! Méghozzá azonnal!

JULIEN Nem.

ALEXANDRA Hogyhogy, nem?

JULIEN Kíváncsi vagyok a folytatásra. A lány ugyanis velem van.

ALEXANDRA Úgy? Túl akarsz járni az eszemen? Kirúgatlak a díszletezőkkel! Joseph, Léon!

MUNKÁSOK (*odalépnek*) Parancsol, Művészkirálynő?

ALEXANDRA Tegyük ki a szűrét ennek a kis csirkefogónak, de tüstént! S ha még egyszer beteszi a lábát a színházba, felhatalmazom magukat, hogy jól elnászpángolják!

MUNKÁSOK (*Julien felé vonulnak*) Gyerünk, Julien úr, ha egyszer mondják! Nincs mese!

JULIEN Nincs mese? Majd megmutatom én maguknak! Minek néznek engem?

MUNKÁSOK (*dulakodnak vele*) Julien úr! Ugyan már, Julien úr! Művészkirálynő, megver!

ALEXANDRA (*visítva*) Verjék maguk is! Öt frankot kapnak.

COLOMBE (*rémülten*) Jaj, hagyják abba, megálljanak! Tessék mondani nekik, hogy hagyják abba, fájni fog neki.

ALEXANDRA Hadd fájjon, jót tesz neki.

Juliennek sikerül megszöknie a díszletezőktől, körülszalad a színpadon, úgy kiáltja

JULIEN Különben is, mielőtt elmennék, még van valami sürgős dologom! (*Odaér a Költőkirályhoz, megfordítja és fenéken billenti*) Tessék, ez is imádni való!

KÖLTŐKIRÁLY (*kezével simogatja a hátulját*) Jaj, a disznó! Goromba vadállat! Elszakadt a nadrágom!

DESFOURNETTES (*nagyon megijed a dulakodástól, egyszerre kiáltja a Költőkirálynak*) Dobják ki! Dobják ki! Nem látják, hogy a végén kő kövön nem marad a színházban?

A munkások utolérik Julient és kihurcolják

ALEXANDRA Na, én megyek. Utálok a verekedést, migrént kapok tőle! Ami a kicsikét illeti, felveszem. Georges, adj rá valami rongyot, hogy próbálni tudjon ma este.

KÖLTŐKIRÁLY (*Colombe-hoz rohan, miután meggyőződött róla, hogy a*

díszletezők szilárdan tartják Julient) Küszöbön a dicsőség, kislány! Legközelebb igazi nagy szerepet írok magának. *(A fülébe súgja)* Bolondulok, érti, bolondulok magáért.

JULIEN *(miközben kihurcolják, kiáltva)* Eresszenek el! Eresszenek már el, vadállatok! *(Az ajtóba kapaszkodva kiáltja Colombe-nak)* És Poccardi? Hisz megesküdt. És Poccardi?

ALEXANDRA *(a küszöbről kiáltja a díszletmunkásoknak)* Mire várnak, csapják már agyon!

COLOMBE *(kibontakozik a Költőkirály öleléséből)* Jaj, már elegendem van magukból! Maguk olyan rondák! *(A munkásokhoz szalad)* Eresszék már el, nem hallják? Elegendem van a cirkusból! Én megesküdtem, megtartom. Megyek magával Poccardihoz. *(Belekarol Julienbe, és farkasszemet néz a többiekkel)*

ALEXANDRA *(visszanéz a többiek felé)* Most meg mit beszél ez itt összevissza? Hát már sohasem lesz vége? Mi a nyávályá van azzal a Poccardival, maga liba? Hát nem értette meg, hogy felvettük, és hogy már ma este próbál?

COLOMBE *(Julienhez simulva)* Dehogynem. De nem vagyok szabad. Meghívtak.

ALEXANDRA *(bömbölve)* Ez már nem színház! Ez bolondokháza! Desfournettes, hívassa be a maga kis kurváját! Olyan ronda, mint a majom fenéke, de őrá nem feltételezem, hogy ilyen cirkuszt rendez nekünk. *(Bőszén el)*

DESFOURNETTES *(utánamegy)* Köszönöm! Köszönöm szépen, Művész-királynő. Majd meglátja, csak úgy csöpög a tehetségtől.

Mindketten el. A Költőkirály kiáltvaan méri végig Julient

KÖLTŐKIRÁLY Uram, két barátom felkeresi önt holnap.

JULIEN Bravó, de nem fognak megtalálni. *(Átkarolja Colombe derekát)* Ma este mindketten elköltözünk.

KÖLTŐKIRÁLY *(vérig sértve, távozás előtt odakiáltja neki)* Ostoba liba. *(És olyan gyorsan elinal, ahogyan csak méltósága megengedi)*

Julien már-már ráront, de a lány visszatartja

COLOMBE (*gyengéden*) Ne!

JULIEN Miért ne? Hát nem hallotta, mit mondott?

COLOMBE Nem, én mást hallottam! És nagyon boldog vagyok.

ARMAND (*ott marad egyedül, mosolyogva a zongoraszéken*) Nahát, gerlicém, ez aztán pompás felvonásvég! Ilyet még nem pipáltam, ez aztán a színház! S már régóta ismeritek egymást?

JULIEN Alig egy órája.

COLOMBE (*nyájasan*) Ne mondja el neki, hisz el se hinné...

ARMAND Szóval maga inkább ezzel a medvével tölti az estjét Poccardinál, mint hogy elkezdje fényes színésznői pályáját? De hát ilyen ezer évben csak egyszer terem! Honnan kapartad elő ezt a csodabogarát?

JULIEN (*szelíden*) A szívemből.

ARMAND (*kedvesen*) Sejtettem. De remélem, nem fogod nagyon boldogtalanná tenni, ugye? Nem fogsz neki folyton prédikálni.

JULIEN (*mosolyogva*) Nem.

ARMAND (*mosolyogva feláll*) Áldásom rátok, legyetek boldogok, gyermekeim, és ne feledkezzetek meg a gyermekáldásról... De minthogy ez után a cirkusz után a mama megvágása nagyon is utópikus elképzelés... Ide süss. Tegnap kivételesen nyertem! Osztokodjunk testvériesen.

JULIEN (*elveszi a pénzt*) Nagyon kedves vagy, öcsém.

ARMAND (*mosolyogva Colombe-ra néz*) Nem, tévedés ne essék: önző vagyok, de így legalább lélekben én is vele leszek egy kicsit Poccardinál. (*Megindul kifelé, közben messziről, kis komikus meghajlással kiáltja*) Jó étvágyat! Ne egyetek meg mindent, hagyjatok másnak is.

COLOMBE (*szintén kedvesen kiáltja neki*) Köszönöm, uram.

Armand el. Colombe és Julien visszafordul egymás felé

Hát így vagyunk.

JULIEN Így bizony. Most kezdődik az új életünk. Sohasem fogom elfelejteni, amit tett...

COLOMBE Ne köszönjön nekem semmit! Még csak nem is szándékosan tettem. Amikor el akarták hurcolni, úgy éreztem, nekem is megfájdult valami, ezért kiáltottam. Aztán szépen a maga karjában találtam ma-

gam. Túl gyors volt, ugye, túl gyors az egész? Nem komoly az ilyesmi...

JULIEN Igen, gyors, de én mégis azt hiszem, hogy igenis komoly... és tartós! (*Megcsókolja Colombe-ot*)

A lány hozzásimul és úgy suttogja

COLOMBE Ó, édesem! Most már én is biztos vagyok benne. Örökké tart.

JULIEN (*halálos komolyan*) Igen, örökké! Ez a legkevesebb, amit tehetünk...

Colombe minden erejével hozzásimul és tovább suttogja

COLOMBE Örökké, örökké, örökké, örökké...

Megint megcsókolják egymást, azán Julien kézen fogja a lányt

JULIEN Gyorsan, szerelmem! Most már egy percet sem veszíthetünk...

És vidáman futva megindulnak a homályba borult színpadon keresztül a sorsuk felé

Függöny